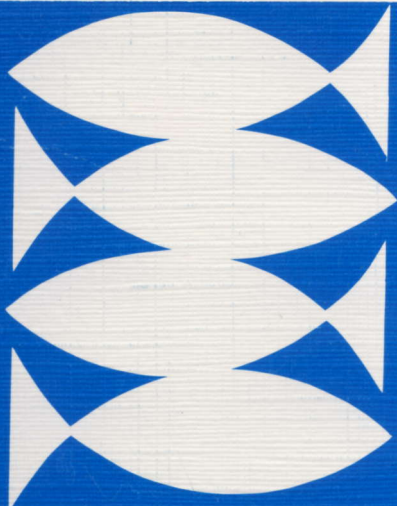

EVANGELISATION OG JØDER

**Kristent vidnesbyrd
over for det jødiske folk**

**Fra Lausanne-bevægelsens
evangelisationskonsultation,
Pattaya, Thailand 1980**

**Introduktion: Kai Kjær-Hansen
Studieplan: Bodil Skjøtt**

EVANGELISATION OG JØDER

Lausanne-bevægelsens første konference blev holdt i 1974, hvorfra der bl.a. gennem den såkaldte Lausanne-pagt udgik en kraftig appel til mission. Ved en verdenskonsultation i Thailand i juni 1980 blev visionerne fastholdt.

3 milliarder mennesker - eller to tredjedele af verdens samlede befolkning - har aldrig hørt om Jesus.

Disse mange mennesker forsøgte konsultationen at gruppere i stedet for at behandle dem som en forskelsløs masse. Af jordens milliard-hav udgør jøderne en del, nemlig omkring 14 millioner.

I denne pjece bringes ordlyden af dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk«, som var et af de dokumenter, der blev udarbejdet i Thailand. Pjecen rummer også en introduktion skrevet af lærer ved Menighedsfakultetet Kai Kjær-Hansen, der deltog i konferencen i Thailand. Pjecen har desuden en studieplan, der gør den velegnet til brug i studiegrupper.

Pjecen rejser en mængde spørgsmål, der vil føles vedkommende for enhver, der arbejder med at bringe et kristent vidnesbyrd til andre mennesker - hjemme og ude.

Den vil ægge til modsigelse og til overvejelse af egne standpunkter og arbejdsområder. Den vil netop være et kald til at bringe et kristent vidnesbyrd til alle mennesker.

DANSK LUTHERSK FORLAG

ISBN 87-7425-265-8

EVANGELISATION OG JØDER

Redigeret af Kai Kjær-Hansen

DANSK LUTHERSK FORLAG
Hillerød 1980

Originaltitel for det oversatte dokument:
Christian Witness to the Jewish People

© engelsk udg.: LCWE, Nairobi, Kenya, 1980

© dansk udg.: Dansk Luthersk Forlag, Hillerød 1980

Tryk: Burgundia tryk, Rønne

Omslag: Kaj Storgaard

ISBN: 87-7425-265-8

INDHOLD

HVORDAN SKAL DE KUNNE HØRE?	5
Introduktion: Kai Kjær-Hansen	
KRISTENT VIDNESBYRD OVER FOR DET JØDISKE FOLK	24
Lausanne-bevægelsens Pattaya-dokument. Oversættelse: Bodil Skjøtt og Kai Kjær-Hansen	
STUDIEPLAN	56
Bodil Skjøtt	
ORDLISTE	60

Hvordan skal de kunne høre?

Introduktion til dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk«.

1. Fronter

For nogle kristne er det udtryk for fordomme, aggressivitet, selvtilstrækkelighed og falsk stolthed - iblandet en vis portion verdslig og åndelig imperialisme - at styrte af sted og overbevise andre om sin egen kristne tro, uanset om »de andre« er jøder eller hedninger.

For andre kristne gælder Jesu befaling om at gøre alle folkeslag til hans disciple stadigvæk. Heller ikke, når det gælder jøderne, er den sat ud af kraft.

Med den første opfattelse forkastes traditionel mission og evangelisation. Her kan det f.eks. hævdes, at nogle mennesker mener at høre Gud klarest i Koranen, mens andre mener at høre ham klarest i Kristus. Og det forhold har man bare at acceptere, hævdes det. - Den anden opfattelse har derimod været det styrende element i nyere tids protestantiske mission, hvor der er mennesker, der brænder for missionens sag.

Naturligvis er der mange mellempositioner mellem disse frontstillinger. Det er ikke stedet her at give et afbalanceret billede af disse. Tilstrækkeligt er det at konstatere, at *nogle kristne mener, at der ikke skal evangeliseres, mens andre opfatter det som et forræderi imod Jesus ikke at evangelisere*. Ligeledes er det en bedrøvelig kendsgerning, at nogle kristne taler uklart om mission.

Der er store divergenser mellem kristne om rigtigheden og nødvendigheden af evangelisation. At tilsløre dette tjener intet formål.

2. Et dokument fra Lausanne-bevægelsen

Det er hele kirkens opgave at bringe hele evangeliet til hele verden.

Med denne sætning fra et af Lausanne-bevægelsens dokumenter, er der med nogle få ord sagt en hel del om, hvor Lausanne-bevægelsen er placeret i spørgsmålet om evangelisation.

Evangeliet er ganske enkelt for godt, til at andre ikke skulle høre - og modtage - det. Derfor må alle være med til at sprede det.

Lausanne-bevægelsen, som er en verdensomspændende bevægelse, ønsker med basis i det bibelske budskab at være en inspirator og katalysator for evangelisation. Inden for bevægelsens rammer kan evangelikale ledere fra mange forskellige evangeliske kirkesamfund inspirere hinanden til at finde nye veje for evangelisation. Så at så mange som muligt på en så god måde som muligt kan høre om frelsen i Jesus Kristus.

Bevægelsens første konference blev holdt i 1974 i Lausanne. Herfra udgik der en kraftig appel til verdensevangelisation. Dette fik bl.a. et skriftligt nedslag i den såkaldte *Lausanne-pagt*. Ved Lausanne-bevægelsens verdenskonsultation om evangelisation i Pattaya, 150 km syd for Bangkok i juni 1980, blev visionerne om verdensevangelisationen fastholdt. 3 milliarder mennesker har aldrig hørt om Jesus og har derfor ikke haft mulighed for at tage stilling til ham. De udgør omkring 2/3 af verdens samlede befolkning. Hertil kan så lægges alle dem, som nok har hørt om Jesus og måske også er døbt og figurerer som kristne i statistikkerne, uden at Kristus er en levende realitet for dem.

Men man gik et skridt videre i Pattaya, idet man ikke behandlede disse 3 milliarder mennesker som en forskelsløs masse. Man forsøgte at gruppere disse mennesker. I dette milliardhav af mennesker udgør jøder en del, nemlig omkring 14 millioner.

3. Et dokument om jøder

Missionsdokumenter hører næppe til det læsestof, som finder flest læsere. Bare ordet »dokument« kan virke afskrækkende. Og så endda et dokument om *jøder*, som der ikke findes så mange af på vore breddegrader!

Det sidste kan ikke benægtes. I sagens natur er de eksempler, som findes i dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk« da også hentet fra himmelstrøg, hvor den jødiske befolkningsgruppe er større end hos os. Alligevel må dokumentet betegnes som så relevant, at det fortjener at læses af alle, der interesserer sig for mission og evangelisation.

Antallet af mennesker, som aktivt interesserer sig for såkaldt hedningemission, er givetvis langt større end dem, der aktivt er involveret i mission over for Israel. Dog er det en kendt sag, at mange kristne interesserer sig for Israel uden direkte at være engageret i en israelsbevægelse.

For dem, som har israelsmission som deres specielle missionsinteresse, skulle det ikke være nødvendigt yderligere at argumentere for at gå i gang med læsningen. Den udfærdigede studieplan skulle endvidere gøre det lettere at arbejde sammen med andre i studiegrupper. Men også for kristne, der rejser til Israel på turistrejse eller for unge kristne, som for kortere eller længere tid opholder sig i en kibbutz, vil en gennemtænkning af nogle af de problemstillinger, som behandles, være gavnlig. Dersom man da ikke holder ferie fra at være kristen, når man er i Det hellige Land!

Hermed er dog ikke alt sagt. Uden at spille hedningemission og israelsmission ud mod hinanden, som om det sidste skulle være fornemmere end det første, kan det dog ikke benægtes, at der er noget særligt med Israel.

Gud har i historien handlet på en særlig måde med det folk. Og han er ikke færdig med det. Bibelen er en jødisk bog. Jesus og apostlene var jøder. Evangeliet kom til os fra jøderne.

Selv om det er en forenkling, er der alligevel noget om

snakken: Når man beskæftiger sig med Bibelen - begge testamenter - beskæftiger man sig direkte og indirekte med israelsmission. Og beskæftiger man sig videre med spørgsmål, der har at gøre med evangelisation over for jøder i dag, føres man tilbage til de første kristne, som var jøder. Når man beskæftiger sig med temaet *Evangelisation og jøder*, føres man uvilkårligt tilbage til Apostlenes Gerninger, en bog som da lukker sig op på en ny måde.

Det skulle være unødvendigt at gøre opmærksom på, at dokumentet hverken rejser eller løser ethvert problem, som en detaljeret behandling af forholdet mellem jødedom og kristendom ville kræve. Men det giver nogle retningslinjer og viser nogle hovedtræk, som det ikke er til at tage fejl af. I sin endelige form er det blevet til under et vist tidspres ved Pattaya-mødet. Men i månederne forud for mødet havde 14 studiegrupper over hele verden beskæftiget sig med temaet »Hvordan nå jøder?«. Disse gruppers iagttagelser var blevet samlet og dannede arbejdsgrundlaget i Pattaya.

Ikke mindst det forhold, at omkring halvdelen af dem, der på Pattaya-mødet arbejdede med udfærdigelsen af dette dokument, var *kristne jøder*, er tilstrækkelig garanti for, at det ikke alt sammen kan affærdiges som et hedningekristent makværk.

Hvad man end måtte mene om udeladte temaer, løse ender og dårlige formuleringer, kan man ikke beskyldte dokumentet for at tale uklart. Det klare ja til mission og evangelisation over for jøder er ikke til at tage fejl af.

4. Et dokument imod from dovenskab

»Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk« er en tilstrækkelig overskrift til at angive, at dokumentet beskæftiger sig med evangelisation over for jøder. Alligevel kan de, der »kun« er involveret i evangelisation over for ikke-jøder, lære en hel del. Undertiden kan det være lettere at overveje nogle problemstillinger og kritisk tage stilling til en evangelisationspraksis, som

man ikke selv er personligt engageret i. Forsvarsmekanismerne sættes ikke så hurtigt i gang! En sådan gennemtænkning kan så blive et udgangspunkt for at stille spørgsmål til den evangelisation, man selv er involveret i.

Den, der aktivt arbejder med evangelisation over for jøder, eller har beskæftiget sig med dette spørgsmål, vil være den første til at bekende, at det ikke er blevet gjort godt nok, at det kunne og kan gøres bedre, og at der let kan findes eksempler på, at det er gjort forkert.

Noget tilsvarende gælder også *al* anden evangelisation og mission.

At overveje om noget kan gøres bedre eller faktisk er gjort direkte forkert, kan være et godt udgangspunkt for at nytænke, hvordan evangeliet bedst rækkes til mennesker. Hvem ved, om vi har låst os selv fast i nogle former eller metoder, som virker stik modsat af, hvad vi håber på og beder om? Opfindsomhed, nytænkning og fantasi kan vel også være fra Helligånden! Og seriøst at beskæftige sig med de mennesker, som vi gerne vil række evangeliet, er vel ikke at ringeagte Helligånden?

Det er hovmod at tro, at vi med en bestemt teknik eller model kan gøre mennesker til kristne, dvs. sande kristne. På den anden side har vi svigtet vort ansvar, dersom mennesker afslår evangeliet, fordi vi er uopfindsomme og for dårlige til at formidle det.

Kun en total mangel på selvkritik, stor dovenskab eller en overdreven og usund åndelighed vil afvise, at man til stadighed skal gennemtænke, nyvurdere og eventuelt revidere tidligere tiders evangelisationspraksis.

Doven fromhed eller from dovenskab har Helligånden ikke speciel forkærlighed for. Og da slet ikke hvis det medfører, at evangeliet ikke bliver hørt, selv om det bliver sagt, fordi det siges på en ganske uhørlig måde.

Altsammen fordi man i den fromme dovenskabs navn ikke turde nytænke, fordi det indebar en risiko for selvkritik.

5. En detalje fra en kristen jødes selvbiografi

Oplevelsen af, at en detalje fra en tale eller diskussion bider sig fast, kender enhver til. Måske er detaljen aldeles uvæsentlig for den pågældende helhed. Men andre gange er detaljen det, som lukker helhedsforståelsen op.

I forbindelse med udarbejdelsen af dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk« har en sådan detalje bidt sig fast. Bedre end mange og lange overvejelser fører denne detalje lige ind til kernen i dokumentet. At det netop var en kristen *jøde*, som illustrerede en hovedtanke med en sådan lille selvbiografisk notits, gør ikke sagen mindre udfordrende for os hedningekristne. Snarere tværtimod!

Den kristne jøde fortalte nogenlunde sådan under en af samtalerne:

- Som ung arbejdede jeg i en fotoforretning. Jeg fik god kontakt med flere af kunderne. Jeg husker især en, som jeg snakkede meget med. Han viste mig sine billeder, når de var blevet fremkaldt. Og vi kom så godt ud af det med hinanden, at han undertiden inviterede mig ud om aftenen. På et tidspunkt flyttede han fra byen. Senere blev jeg kristen, og efter en tid rejste også jeg fra byen. På det nye sted, hvor jeg kom til at bo, opsøgte jeg naturligvis kirken den første søndag. Da jeg kom ind i kirken, opdagede jeg til min store overraskelse, at min ven fra fotoforretningen sad der.

Efter en lille pause fortsatte den kristne jøde:

- Jeg skulle vel være glad over at møde min ven her. Men der var noget, som fra første øjeblik stak mig i hjertet. Så mange gange... Så mange gange havde vi snakket sammen, men ikke en eneste gang havde han antydnet, at Jesus betød noget for ham. Og at Jesus også kunne få betydning for mig. Havde ikke andre fortalt mig om Jesus, så havde jeg stadigvæk været fortabt.

Ordene er ikke sådan at ryste af sig. De gælder naturligvis ikke kun, når man drøfter spørgsmålet om at nå jøder med

evangeliet. De gælder også i mødet med andre mennesker. Det er ikke så vanskeligt at genkende sig selv i den, der har misbrugt muligheden for et vidnesbyrd. Og med en sådan selvanklage kommer en selvransagelse og måske også en vis smerte, når man tænker over, hvor mange gange det faktisk er sket. Hvis det da ikke ligefrem er blevet det almindelige!

Så mange gange ... og ikke en eneste gang havde han antydet, at Jesus betød noget for ham...

Det ligner jo noget af en uundskyldelig skyld, når man holder evangeliet tilbage fra andre. Og bare holder de gode nyheder for sig selv.

At det her ikke er en evangelisationsmodel, som er identisk med en hård konfrontations-evangelisation, bør lige understreges. Betydningen af, at der er nogle kristne, som står ude i frontlinjen og konfronterer mennesker, som de ikke kender personligt, med evangeliet, skal ikke nedvurderes - lige så lidt som det skal overvurderes. Dog bliver det i dokumentet kraftigt understreget, at det at etablere venskab og skabe tillid har enorm betydning, for at evangeliet kan blive hørt som gode og relevante nyheder også af mennesker af i dag. En virkningsfuld evangelisation over for dem, man til daglig møder, er på forhånd umuliggjort, dersom man møder dem med manglende respekt og ikke har kærlighed til dem. Selv de mennesker, som afslår evangeliet, skal fortsat mødes med kærlighed.

Her som ved så mange andre sager er der to sider:

På den ene side tages livschancen fra mennesker, dersom man har et sådant venskabsforhold til dem, at »venskabet« byder, at ens mund holdes totalt lukket, hvad angår troen på Jesus.

På den anden side gives livschancen ikke til de mennesker, man til daglig møder, dersom man ikke har tid, lyst eller kærlighed til at dyrke venskab med dem og skabe tillid til dem, men *alene* vil konfrontere dem med Jesus.

At undlade at evangelisere er forkert, men det at evangeli-

sere forkert er ikke spor bedre. Resultatet bliver nemlig det samme: mennesker hører ikke evangeliet som gode nyheder fra Gud til dem.

Ikke ethvert Jesus-råb fører troen på Jesus med sig. Nogle gange kan det måske give dem, der råber, en falsk fornemmelse af at have vidnet.

Hvad den kristne jøde med den selvbiografiske notits satte fingeren på, hører jo ikke med til de sensationelle nyheder. Den tanke findes også i Bibelen. Og nyere tids missionshistorie er en stor illustration af, at unge kristne var overbevist om, at dersom de ikke drog ud til andre folkeslag med evangeliet, gik disse fortabt.

For:

Havde ikke andre fortalt mig om Jesus, så havde jeg stadigvæk været fortabt...

Sådanne ord preller ikke så let af i en diskussion. Og heller ikke når de relateres til, hvad andre kristne jøder har sagt tidligere, nemlig apostlene, de jøder, som først forkyndte om Jesus. De ikke blot snakkede *om* evangelisation, men *gjorde* evangelisation. Også over for deres med-jøder.

Selv om en del hedningekristne har glemt, hvad de første kristne jøder gjorde over for deres med-jøder, er det at kalde til evangelisation over for jøder ikke en sensationel nyhed. Men det er andre toner i sammenligning med de fleste nyere dokumenter, som er blevet publiceret efter anden verdenskrig om forholdet mellem jødedom og kristendom.

Med den selvbiografiske detalje fra den kristne jøde er vi tæt ved centrum. Ikke blot når det gælder dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk«, men også al anden evangelisation.

Paulus siger det på sin måde:

For at blive frelst må man tro på Jesus. For at tro på Jesus må man høre om ham. For at kunne høre om ham er der nogen, der må fortælle om ham.

Med denne omskrivning fra Romerbrevet kapitel 10 er vi samtidig kommet ind på hovedtemaet for Lausanne-bevægelsens evangelisationskonsultation i Pattaya: »*Hvordan skulle de kunne høre?*« Et af resultaterne heraf er det dokument, vi allerede flere gange har henvist til.

6. Det entydige ja til evangelisation over for jøder

Inden for rammerne af Lausanne-bevægelsen, der er blevet defineret som en *evangelisationsbevægelse*, er det en klar *forudsætning*, at evangeliet skal forkyndes for alle. *Hvordan* det skal gøres er derimod et spørgsmål, man ikke er færdig med og aldrig må blive færdig med. Det er et problem enhver generation må arbejde med. Der hersker således ikke tvivl om, at evangeliet skal forkyndes for muslimer, hinduer, buddhister osv., hvilket bliver problematiseret inden for dele af missions-tænkningen af i dag. Ligeledes er der i Lausanne-bevægelsen enighed om, at mennesker, som nok *kaldes* og også i en statistik figurerer som kristne, men som ikke har en levende tro på Kristus, skal mødes med et kald til omvendelse og tro.

Lausanne-bevægelsen må ses som en reaktion på den tendens, der har været fremherskende inden for store dele af vor tids missionstænkning, hvor man enten har nedskrevet forpligtelsen til at missionere til et minimum eller har lagt et nyt indhold i ordet mission, således at det centrale ikke længere er en forkyndelse af den korsfæstede og opstandne Jesus Kristus og frelsen i ham.

Dette afspejles ikke mindst i forholdet mellem jødedom og kristendom.

Med sit klare og entydige ja til evangelisation *også* over for jøder, angriber dokumentet en mere eller mindre radikal dialog-teologi, som afviser kristen evangelisation over for jøder. Det tjener intet formål at skjule, at der er toneangivende kristne, som mener, at jødernes troskab og lydighed imod Gud ikke er afhængig af, om de modtager Jesus Kristus som Herre og Frelser.

Men også en anden front angribes. Der findes evangelikale kristne, som aldrig kunne drømme om at nægte, at evangeliet skal forkyndes for muslimer, hinduer, buddhister, navnkristne osv. Men mærkeligt nok taler disse svagt, når det gælder evangelisation over for jøder. Hvis de da ikke ligefrem advarer imod det. Hovedinteressen ligger andre steder, når sagen gælder Israel. Og det svage ja til evangelisation synes undertiden kun at komme frem, når man er presset til det. Den sædvanlige klarhed og henvisningen til det profetiske og apostoliske ord er i denne sag ledsaget af så mange »men'er«, at det fremprovokerede ja ikke høres som et reelt kald til evangelisation.

Også på dette punkt indeholder dokumentet en stor udfordring. Her udfordrer evangelikale ikke blot ikke-evangelikale teologer, men også med-evangelikale. Dokumentet hævder, at det er en farlig diskriminering at undlade at forkynde for jøder. Selv om der angives en række hindringer eller blokeringer for evangeliet, blev det under samtalerne i Pattaya markeret ikke mindst af de *kristne jøder*, at en af de største hindringer for evangelisation over for jøder er hedningekristne ledere, der modarbejder evangelisationen på forskellig måde. Ikke mindst ved at ignorere den og tale om alt andet.

Det er forståeligt, at tanken på Holocaust (»Brændofferet«), folkemordet på de 6 millioner jøder under anden verdenskrig, sammen med alle grusomheder, ikke mindst den kirkelige antisemitisme op gennem tiderne, kan friste til at neddæmpe evangelisationen. Hvis man ikke ligefrem burde indstille den.

For hvad er der at bringe? - Er det ikke sådan, som det undertiden udtrykkes fra nogle jøders side, at alt, hvad der er godt i kristendommen, har den stjålet - eller lånt - fra jødedommen, og alt det andet kan man godt undvære?

Tvang og forfølgelser i Jesu navn kan de - og vi - godt undvære. Kirkens skrækindgydende historie over for det jødiske folk udelukker triumfering fra vor side. Historien skal ikke benægtes eller bortforklares, men bekendes. Holocaust er ikke

blot jødedommens problem, men - om muligt - endnu mere kristendommens problem.

Men selv om fristelsen til at holde evangeliet for os selv er stor, når vi er sammen med jøder eller tænker på dem, er det også antisemitisme at falde for denne fristelse. Ingen bliver antisemit ved at forkynde om frelsen i Jesus Kristus.

Jesus - jøden - gjorde det selv, og af ham har vi lært det. Apostlene, som også var jøder, betragtede det heller ikke som antisemitisme, at forkynde for deres med-jøder. De opfordrede dem til omvendelse, tro og dåb i Jesu navn.

Når der gives et entydigt ja til evangelisation over for jøder, er det for evangelikale en forudsætning, at evangelisation ikke ledsages af tvang, manipulation eller bestikkelse. Evangelisation er en indbydelse, som man kan tage imod eller afvise.

Enhver, der siger nej til evangelisation over for jøder, må derfor gøre sig klart, hvad dette nej indebærer:

- a) at Jesu forpligtelse til at evangelisere er ignoreret,
- b) at Jesu død og opstandelse ikke har betydning for, at jøder kan blive frelst,
- c) at den nytestamentlige kristologi ikke længere er det centrale udgangspunkt for al kristen teologi og tænkning,
- d) at jøderne i givet fald kan frelses uden tro på Jesus, hvilket er i modstrid med apostlenes missionspraksis over for jøder, og som hele NT vidner om,
- e) at kristne jøder, som i historiens forløb har taget imod Jesus af fri vilje og ud fra ærlige motiver, er spillets store tabere.

7. Om at nå ikke-næde med evangeliet

At nå de ikke-næde var et slogan på Pattaya-mødet. Ikke-næde er mennesker, som ikke har haft en fair chance for at høre evangeliet og tage stilling til det. I stedet for statistisk at nøjes med at fastslå, at omkring 3 milliarder mennesker eller mere kan karakteriseres som ikke-næde folkeslag, blev der gjort et forsøg på at opdele dette menneskehav i forskellige *folkegrup-*

per. På konsultationen arbejdede man med 17 sådanne folkegrupper, deriblandt jøder. Af andre kan nævnes muslimer, hinduer, marxister, tilhængere af nyreligiøse bevægelser, folk der bor i storbyer m.v. Det er ikke muligt her at gå i dybden med dette, men det kan skønnes, at definitionerne på en folkegruppe, er nok så uensartet. Der kan bl.a. lægges religiøse, ideologiske, sociologiske, sproglige, geografiske og etniske kriterier til grund.

Selv om det ikke er vanskeligt at kritisere visse uklarheder i definitionen, og i hvor langt man kan gå ned i antal, for at der kan tales om en folkegruppe, er det ikke uden betydning for den praktiske evangelisation, at nogle seriøst vil behandle sådanne spørgsmål. For nu at tage et eksempel som kan synes banalt, men nuvel, bagere er også mennesker! Dersom nu byens bagere arbejder søndag formiddag, bør man ikke røse sig med, at de er nået med evangeliet, bare fordi der arrangeres gudstjeneste kl. 10! Der må findes på noget andet for at nå dem.

Menneskeheden kan opfattes som et mylder af individer, og det er rigtigt her at betone, at ethvert menneske personligt må tage imod evangeliet. Men samtidig berettiger visse forhold til at placere enkeltindivider i grupper med andre enkeltindivider.

Denne erkendelse er for så vidt ikke af ny dato, selv om den måske ikke er blevet så gennemarbejdet, som det sker nu. Det forhold, at kirken har en soldatermission, en sømandsmission og en studentermision, viser jo, at man også tidligere har set behovet for, at *forskellige befolkningsgrupper skal mødes på forskellig måde med evangeliet.*

Mødes alle mennesker på samme måde, er der stor fare for, at evangeliet overhovedet ikke bliver hørt. Et døende menneske, der gerne vil tro, har behov for at møde evangeliet på en anden måde end en marxist, for hvem Gud er et produkt af samfundsforholdene.

Derfor taler en evangeliserende kristen - forhåbentlig da -

anderledes til en ateist end til en person, som tror på gud, men alligevel ikke tror på Gud, sådan som han har åbenbaret sig i Jesus. Til en døbt taler man anderledes end til en ikke-døbt, selv om den døbte har mistet livsforbindelsen med Gud. Og til en jøde taler man anderledes - forhåbentlig da - end til en hindu.

I det mindste kan der ikke nok advares imod at lave en from dyd ud af det forhold, at vi ofte taler ens til alle mennesker om Jesus - fordi det nu engang er det letteste. Selv om vi siger rigtige ord, bliver de ikke hørt som relevante ord, fordi de ganske enkelt ikke taler ind i de pågældendes livssituation, behov og problemer.

Selv med rigtige ord kan man tale forbi et menneske. Og det er ikke altid det pågældende menneske, der er skyld heri.

Interessant er det i denne forbindelse at konstatere, at Jesus mødte forskellige mennesker på forskellig måde. En læsning af evangelierne viser dette tydeligt. Det samme var tilfældet med apostlene. Sammenligner man f.eks., hvorledes Paulus taler til jøderne i synagogen i Antiokia (Ap. G. 13) med hvordan, han taler til de hedenske grækere i Athen (Ap. G. 17), er det ikke vanskeligt at se, at måden og indgangen er forskellig. Dog forbliver evangeliets centrale indhold det samme.

Vi har bemærket, at Paulus på det retoriske spørgsmål »hvordan skulle de kunne høre« selv svarer med en henvisning til, at der skal prædikkes og vidnes (Rom. 10). Alligevel viser han i sin egen virksomhed, at han ikke er en optrukken robot. Han har næse for, at situationer kan være forskellige, og at folk har forskellige baggrunde og behov.

At opfatte mennesker i sådanne grupper er altså ikke ensbetydende med, at de ikke personligt skal møde evangeliet og svare personligt på evangeliets tiltale til dem. Denne model er heller ikke en teknik, som skal erstatte Helligånden og Ordets forkyndelse. Det er heller ikke fremkommet for at eliminere spontane vidnesbyrd om Jesus. Også det er der brug for - og

Gud bruger det, når han vil det.

Alligevel kan en sådan model få stor betydning, dersom den forstås og anvendes rigtigt. Det centrale er jo, at man tager sin forpligtelse til at evangelisere alvorligt og ikke flygter fra at gøre et stykke arbejde. At en kristen sætter sig ind i de problemer og særpræg et menneske eller en større eller mindre befolkningsgruppe har, viser, at den kristne ikke blot opfatter evangelisation som noget, der skal »afleveres«, for at man kan bevare selvrespekten eller nyde respekt fra andre troende.

Det samme sagt på en anden måde:

I stedet for at betragte verden som en forskelsløs masse kan den opdeles i enheder, større eller mindre. Eller for at gøre det mere konkret: Det land eller den by, man bor i, opdeles i grupper, og gruppernes særpræg studeres. Når det er gjort, kan man gå ud til enkeltindividerne med evangeliet og på baggrund af de erfaringer, som studiet af de forskellige grupper har givet en, har man bedre mulighed for at tale ind i de pågældendes situation.

Det skal ikke skjules, at faren for generaliseringer er til stede. Ikke mindst kirkens generalisering af det jødiske folk op gennem tiderne kunne advare imod en sådan model. Denne fare er imidlertid afværget i dokumentet »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk«.

Om end det siges, at der er givet mange forskellige definitioner på spørgsmålet om, hvem der er jøde, anerkendes det legitime i, at tale om jøder som en folkegruppe. Samtidig er man sig bevidst, at *heller ikke jøder udgør en forskelsløs enhed*. Alle mulige svar på religiøse, nationale, politiske og moralske spørgsmål findes også inden for deres rækker, fra det yderste højre til det yderste venstre.

Det respekteres og forudsættes, at en jøde skal mødes med evangeliet på en jødisk måde. Samtidig erkendes det, at dette let får slagordsagtig karakter. I det mindste forudsættes det, at en sekulariseret jøde ikke har samme problemer som en religi-

øs jøde, hvilket må få betydning for den måde, hvorpå evangeliet præsenteres.

Selv om der således er mange specifikke jødiske blokeringer for evangeliet, kan det vel tænkes, at det ikke altid er jødens jødiskhed, der blokerer for evangeliet. En ateistisk jøde har sine særlige problemer. En jøde, der har mistet troen på en personlig Gud, har derfor mange lighedspunkter med en kristen, som har tabt troen på en personlig Gud.

Endnu et forhold fortjener særlig omtale. Det forudsættes i dokumentet, at en jøde, der bliver kristen, ikke holder op med at være jøde. Noget lignende vil næppe nogen evangelikal kunne sige om f.eks. en hindu, som bliver kristen. Selv om en sådan lever i et hinduistisk miljø, er han dog ikke længere en hindu. Dette er yderligere et eksempel på, at folkegruppe-modellen har sine svage sider. Samtidig er de et eksempel på, at jødernes Gud er Jesu Kristi far, selv om dette ikke indebærer, at de kan blive frelst uden tro på Jesus.

Dokumentet nævner en række forhold, hvor kristne jøder kan blive et incitament for den hedningekristne kirke, fordi de kan være bærere af en jødiskhed, som hører med til kristendommen. Selv om det kun er en detalje, er det en overvejelse værd, om kristne jøder har ret, når de finder, at en vis form for evangelikal kristendomsopfattelse er livsfornægtende. Den jødiske Gud - Jesu Kristi far - er nemlig livets Gud.

Når vi bringer evangeliet til jøderne, kommer vi ikke med noget nyt. Vi bringer kun det tilbage, som vi selv har fået - fra jøderne.

Der er sikkert stadigvæk slagter tilbage, slagter fra en hedningekristendom, som kristendommen godt kan undvære, og som i hvert fald kristne jøder godt kan leve foruden. Derfor kaldes der i dette dokument såvel som i de andre fra Pattaya, der beskæftiger sig med spørgsmålet om, hvordan evangeliet kan nå de ikke-næde folkeslag, til en *kontekstualisering* og *sensitivitet*. Med det første menes bl.a., at vi ikke skal se bort

fra den sammenhæng, den kontekst, forskellige mennesker lever i. Med sensitivitet menes bl.a., at vi udviser forståelse for andres forestillingsverden, selv om den ikke er identisk med vor egen.

Også andre mennesker end vi er skabt. Evangeliet tager ikke nødvendigvis en kultur fra mennesker, der tager imod evangeliet. Men en kultur kan få et nyt fortegn: Jesus.

Dette gælder også for den kristne jøde. Hans jødiskhed har også den korsfæstede og opstandne jøde som sit fortegn.

Indrømmet: det løser ikke alle problemer, hverken teologiske eller politiske. Men hvor findes den kristendom, som ikke har sine problemer at kæmpe med?

8. Jøder under vore himmelstrøg

Som tidligere nævnt er de eksempler, som gengives i »Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk« hentet fra lande, hvor den jødiske befolkningsgruppe er langt større end hos os. Men selv om der f.eks. kun bor omkring 6000 jøder i Danmark og 800 i Norge, gør tilsvarende forhold sig gældende hos os.

Om de danske jøder kan henvises til Jacques Blum: *Dansk og/eller jøde?* En kultursociologisk undersøgelse af den jødiske minoritet i Danmark (København 1972), eller et par inciterende småartikler i en bog, som samme forfatter har redigeret: *Minoritetsproblemer i Danmark* (København 1975).

Det siges, at fra anden verdenskrig og indtil nu er det samlede antal jøder i Danmark forblevet relativt uforandret. Det kan forbavse, ikke mindst fordi der er en stor assimilation, som blandt andet hænger sammen med, at 3 ud af 4 jøder gifter sig med ikke-jøder. Forklaringen på, at tallet alligevel er relativt uforandret, hænger sammen med to indvandring til Danmark: dels en fra 1957 af israelske gæstearbejdere og dels en i årene 1969-1972 af omkring 1500 jøder, der var udvist af Polen, og som fik politisk asyl.

Procentvis er der langt flere ældre i den jødiske befolkning i

sammenligning med den øvrige danske befolkning. Det store flertal af jøder bor i hovedstadsområdet. Kun 5 % bor udenfor.

Uddannelsesniveaulet er højt, idet hver fjerde jøde har studentereksamen, eller hvad der svarer hertil, mens tallet for den øvrige del af befolkningen ligger under 10 %.

Sociologiske undersøgelser har vist, at omkring 90 % af de danske jøder oplever sig selv som jøder. Men 1/3 af alle danske jøder overholder eller udøver ikke nogen jødiske ritualer. Den største del er ret selektive, idet de kun udøver de ritualer og holder de fester efter forskrifterne, som de finder særligt vigtige. Kosher-husholdning overholdes kun af ganske få til punkt og prikke.

Af de omkring 6000 danske jøder er der en mindre gruppe på omkring 150 personer, som har deres egen synagoge i Ole Suhrsgade i København. Desuden har de egen slagterforretning og egen rabbiner. Denne menighed, *Machsika Hadas*, blev dannet efter interne jødiske stridigheder i 1910. Deres selvbetegnelse røber, hvordan de opfatter sig selv: *de, der holder fast ved loven*. Hermed er samtidigt antydning af et spændingsforhold til Den store Menighed i Krystalgade i København.

I Den store Menighed eller det Mosaiske Troessamfund, er der nu tilknyttet to rabbinere. Hvad angår Oslo har den jødiske menighed dér i september 1980 fået indsat sin første rabbiner, som er af dansk rabbinerslægt og uddannet i Israel.

Forbavsende læsning er det, at 1/3 af de danske jøder mener, at de har været udsat for diskrimination og hævder, at der også i Danmark findes antisemitisme. I denne forbindelse kan det nævnes, at dokumentet fordømmer al antisemitisme som antikristelig.

I de seneste årtier er arbejdet med at nå danske jøder med evangeliet skrumpet noget ind i sammenligning med tidligere. Men som det skulle være en udfordring for en mission, der arbejder blandt muslimer, at møde muslimer, der er bosat i vo-

res eget land med evangeliet, må det tilsvarende være en udfordring for israelsinteresserede at møde vort eget lands jøder med evangeliet.

Der kom nemlig engang en jøde på vores vej: Jesus. Det kan jo hælde, at der kommer en jøde på vores vej, for hvem det kan få afgørende betydning.

9. Evangelisation over for jøder: et testspørgsmål

Kan jøden blive frelst uden tro på Jesus, er der skabt mulighed for, at også andre folk kan blive frelst uden tro på Jesus. Derfor kan spørgsmålet om evangelisation over for jøder ikke isoleres. Det har betydning for andre forhold. Kristendommen begyndte som en jødisk størrelse og kan - og skal - ikke afskære sine jødiske rødder. Når man hævder, at jøderne ikke behøver Jesus, må man gøre sig klart, at de jødiske rødder da hugges over.

I sidste instans bliver vort syn på Jesus - og dermed på Gud og os selv - testet og prøvet gennem vor stilling til evangelisation over for jøder.

Kan jøder frelses uden tro på Jesus, har vi sagt, at Jesu død og opstandelse egentlig er uden større betydning, selv om dette forhold ofte tilsløres.

Som Axel Torm tydeligt har formuleret det i forbindelse med spørgsmålet om israelsmission:

- Er man i dag ved at sætte Kristus udenfor i en glad anerkendelse af alle, der bare siger Gud. Hvis Kristus ikke er alt, er han ingenting. Kan man høre Gud til uden ham, så behøves han ikke.

Det er den principielle side, og den kan ikke siges meget bedre. Men der er også en anden side, en side som direkte angår os, og som vi ikke skal overse: vort ansvar for, at evangeliet bliver præsenteret i forståelige vendinger og på en troværdig måde.

Det kan siges med nogle ord hentet fra en af hovedkræfter.

ne bag Lausanne-bevægelsen, anglikaneren John Stott:

- Vi må sikre os, at det, der er årsag til, at ikke-kristne forkaster evangeliet, alene er evangeliet og ikke vores klodsede forklaringer af det.

Ordene er sagt med henblik på evangelisation i det hele taget. De gælder i mødet med jøder såvel som ikke-jøder.

Hvordan skal de andre kunne høre evangeliet, dersom vi ikke hører sådanne advarsler og retter os derefter?

Kristent vidnesbyrd over for det jødiske folk

Lausanne-bevægelsens Pattaya-dokument

INDHOLD

1. Hvorfor gå til jøder?
 2. Den jødiske verden
 3. Sociale forandringer
 4. Religiøse forandringer
 5. Blokeringer for evangelisation
 6. Reaktioner
 7. Teologiske spørgsmål
 8. Metode
 9. Kontekstualisering
 10. Strategi
- Konklusion

1. HVORFOR GÅ TIL JØDER?

Tematet for Lausanne-bevægelsens konsultation om verdens-evangelisation i Thailand 1980 er »Hvordan skulle de kunne høre?«. Skønt dette tema anvendes om alle folk (Rom. 10,12f), gør vi opmærksom på den kendsgerning, at Paulus i den brede sammenhæng beskæftiger sig med Israel. Med *Israel* refererer vi til det folk, som er beskrevet i Rom. 9, 3-5:

»... mine (Paulus') brødre, mine kødelige stammefrønder, ... dem tilhører barnekårene ... og lovgivningen og tempeltjenesten og forjættelserne, dem tilhører fædrene og fra dem stammer ifølge sin kødelige herkomst Kristus...«

Skriften giver begrundelsen for evangelisation over for jøder i Joh. 14,6 og Ap. G. 4,12. Her angives, at frelse kun findes i Kristus. Hvis kristne er overbevist om, at Kristus er den eneste vej til frelse og alligevel ikke forkynder evangeliet for jøder, så forudsættes faktisk, at jøder ikke har behov for frelsen i Jesus Kristus - og muligheden for frelse tages fra dem. Dette giver udtryk for en mangelfuld bibelsk og teologisk forståelse. Kaldet til mission, som findes i alle fire evangelier, gør ingen undtagelse for Israel. At undlade at forkynde evangeliet for jøder er at sætte spørgsmålstegn ved al kirkens missionerende aktivitet.

Men Skriften giver ikke blot begrundelsen for evangelisation over for jøder, den taler også om dens prioritet. I sin virksomhed understregede Jesus, at han først kom til »de fortabte får af Israels hus«. Paulus fulgte også denne evangelisationsmodel i sin virksomhed. På sine missionsrejser gik han i enhver by først til jøderne og derefter til hedningerne.

Over for menigheden i Rom, som overvejende bestod af hedningekristne, gjorde han det også klart, at evangeliet er »en Guds kraft til frelse ... for jøde først og så for græker« (Rom. 1,16). Det kan være vanskeligt præcist at afgøre, hvad Paulus forstod med udtrykket »for jøde først«. (Sammenlign Rom. 2,9-10, hvor han anvender den samme vending, når han taler

om den fremtidige frelse og dom.) Dog kan det gøres gældende, at Paulus hævder, at det jødiske folk ikke falder uden for missionsbefalingens rammer, men tværtimod må have en særlig stilling i kirkens missionsstrategi.

For det første har Gud brugt det jødiske folk til at give den kristne frelsens vej. For det andet har det jødiske folk et ældre og vedblivende pagtsforhold til Gud (Jer. 31,31ff; Es. 49,6). En del af deres pagtbetingede opgave er at være lys for verden. Jøder kan imidlertid ikke fuldende denne opgave uden Kristus. For det tredje ser Paulus frem til, at jøder vil vende sig til Kristus, og dette vil få en livgivende betydning for hele kirken.

Der er derfor lagt et stort ansvar over på kirken for at arbejde for, at det jødiske folk må blive frelst. Dette betyder ikke, at evangelisation over for jøder er vigtigere i Guds øjne, eller at de, som er engageret i evangelisation over for jøder, har et højere kald end andre. Vi er klar over, at den praktiske anvendelse af Skriftens tale om prioritet er vanskelig at forstå og anvende. Vi mener ikke, at man skal anvende udtrykket »for jøder først« på en så radikal måde, at man opfordrer alle evangelister, missionærer og kristne til - inden for det område, hvor de har mulighed for at vidne - først at opsøge jøder, før de taler til ikke-jøder! Men vi opfordrer kirken til påny at besinde sig på, hvor den rigtige placering af dette Guds pagtsfolk er i kirkens strategi for verdensevangelisation, for at det må blive nået.

2. DEN JØDISKE VERDEN

2.1 Hvem er jøde?

I de sidste 150 år har det at definere og fastslå, hvem der er jøde, været et omstridt emne. Især i Israel er spørgsmålet af afgørende politisk og ideologisk betydning, og det er indlysende, at der her er behov for en brugbar definition på jødisk identitet.

Ifølge moderne jødisk opfattelse er en jøde en person, som af fødsel er af jødisk afstamning, eller som har konverteret.

Ifølge jødisk ortodoks lovgivning er en jøde en person, som er født af en jødisk mor. For os er den bibelske definition af en jøde en person, som tilhører det folk, med hvem Gud har stiftet bestemte uforanderlige og evige pagter.

Når det gælder jøder, som er kommet til tro på Jesus, må det gøres klart, at deres jødiske identitet bevares og sædvanligvis skærpes som et resultat af deres omvendelse til Kristus.

2.2. Befolkning

Den nuværende jødiske befolkning anslås til at omfatte omkring 14,4 millioner, som på verdensplan udgør en lille og meget spredt folkegruppe. Dette skyldes flere faktorer: den stærke reduktion af det jødiske samfund under Holocaust, hvor man regner med, at en tredjedel af det samlede antal jøder blev tilintetgjort af nazisterne; et fødselstal som er nedadgående i de fleste jødiske samfund; assimilationsprocessen som fører et ikke ubetydeligt antal jøder ind i ikke-jødiske miljøer. (Nogle moderne statistikere hævder, at når man tager det jødiske folks alder i betragtning, skulle den jødiske befolkning under almindelige omstændigheder nu være nået op på omkring 700 millioner).

2.3 Den jødiske verden

Det jødiske folk i verden kan betragtes som ét folk, som deler en fælles identitet, der kommer til udtryk i nok så forskellige former. Selv om f.eks. jøder, der lever i USA og England tilhører samme anglosaksiske miljø, afspejler de alligevel forskellige sociologisk-religiøse mønstre. En større procentdel af de amerikanske jøder er tilhængere af mere liberale former, når det gælder jødisk religiøs identitet sammenlignet med jøderne i England, som for størstedelens vedkommende er medlemmer af ortodokse (eller mere traditionelle) synagoger. De amerikanske jøder synes også sammenlignet med de engelske jøder,

at være mere involveret i sekulære humanistiske organisationer og er ofte mere fremtrædende, når det gælder at fremme en sekular humanisme.

Ikke desto mindre er der selv inden for jødiske grupper i samme land nok så betydelige forskelle i den måde, hvorpå de har indrettet sig.

En illustration: Det jødiske samfund i Baltimore, Maryland, på USA's østkyst er et af de ældste og mest sammentømrede jødiske samfund i Amerika med en stærk følelse af jødisk religiøs identitet. Samfundets medlemmer bosætter sig ofte i samme nabolag og udviser en fælles holdning vedrørende jødiske sociale spørgsmål. Dette sammenhold og samarbejde begrænser graden af assimilation og tabet af jødisk identitet, som ellers er fremtrædende i andre amerikansk-jødiske samfund. Således er f.eks. det jødiske samfund i det nærliggende Washington D.C. mere spredt og mere liberal, hvad angår religiøse og sociale synspunkter. Dette forårsager ofte en højere grad af assimilation og tab af jødisk identitet.

Det må desuden altid erindres, at selv inden for jødiske samfund i diasporaen i samme land eller samme by kan de specielle jødiske grupperinger let genkendes på deres særlige kultur, religiøse ceremonier, traditioner og nationale oprindelse. Dette angår endog klædedragt og sprog (som f.eks. hos ortodokse og liberale jøder) så vel som i holdninger til jødiske og almenmenneskelige spørgsmål. Dette er yderst markant i Israel, det nationale jødiske hjemland. Jøder fra over 100 lande såvel som israelsk fødte jøder former en enestående mosaik, som i miniatureform næsten dækker den samlede skala af menneskelige og jødiske karaktertræk.

Det jødiske samfund i Israel består af så forskellige grupper som ultraortodokse pietister i Mea Shearim (en slags omplantet østeuropæisk ghetto i Jerusalem) og antireligiøse militante jøder, som er tilhængere af en marxistisk ideologi. De mellem-liggende grupper består af moderate ortodokse, af folk der til-

slutter sig den konservative jødedom eller reformjødedommen (begge retninger stammer fra slutningen af det 19. årh.) samt sekularister, agnostikere og messianske jøder (eller kristne jøder). Kulturelt set kommer alle de forskelligheder til udtryk, som findes i Østens og Vestens liv, farvet som de er af de ældgamle oplevelser i den jødiske diaspora blandt folkeslagene. Selv om moderne hebraisk er det officielle nationale sprog for det jødiske folk i Israel (og det religiøse sprog for jøder i diasporaen), er indflydelsen fra andre sprog og kulturer yderst mærkbar blandt alle jødiske grupper. Nogle af disse jødiske kulturer - som f.eks. jiddisch, ladino, jøde-arabisk - giver udtryk for en stor tilpasning til den ikke-jødiske værtskultur. Andre - som engelsk, fransk, tysk - er resultatet af en omfattende integration af det jødiske samfund i de lande, jøderne boede i. (Dette fandt i særdeleshed sted i Vesten efter den såkaldte jødiske »Emancipation« i det 19. årh.)

Bemærkes skal det dog, at der i kommunistdominerede lande - og i særdeleshed i Rusland - befinder sig en stor gruppe jøder, som aldrig er blevet nået med evangeliet, og som har ingen eller kun lidt bevidsthed om jødisk religion, sprog og/eller kultur. Mange af disse jøders verdensanskuelse er den marxistiske »dialektiske materialisme«, i hvilken ateismen spiller en væsentlig rolle.

Det er klart, at dersom disse jøder skal nås med evangeliet, må man finde andre indgange og anvende andre metoder og midler end dem, som skitseres i dette dokument. Vi anbefaler, at dette område studeres, hvilket er muligt på grund af den emigration, som til stadighed finder sted af jøder fra Rusland ikke blot til Israel, men også til den resterende del af den frie verden. For at nå disse russiske jødiske immigranter vil det være af stor betydning at koordinere arbejdet med russisk-talende kristne menigheder samt med missionsorganisationer, der arbejder blandt østeuropæere.

3. SOCIALE FORANDRINGER

3.1 Befolkningsbevægelsen i byerne

Der er sket en betydelig forandring i den jødiske befolkning. Fra at bo i områder med en ortodoks synagoge i større byer, bor man nu i forstæderne. Mens dette også tidligere var almindeligt blandt konservative og liberale jøder, er også et betydeligt antal ortodokse jøder på det seneste flyttet til forstadsområder i modsætning til tidligere praksis, hvor man boede nær ved de ortodokse synagoger og institutioner.

To eksempler, som illustrerer situationen på verdensplan, er London og New York City. I East End i London har der været en tilbagegang i den jødiske befolkning, specielt blandt de unge, mens de tilstødende områder og forstæder har haft en tilsvarende vækst. New York City's jødiske befolkning faldt med mange tusinde i årene 1970-76, samtidig med at de omkringliggende småbyer og forstæder har oplevet en tilgang.

Når jødiske familier flytter bort fra den indre bykerne, vil mange af dem ofte befinde sig i en mere umiddelbar nærhed af evangelikale kristne, som almindeligvis ikke bor i de sammenpressede jødiske ghettoer. Idet vi ser dette som en mulighed, opfordrer vi kirken til at vidne gennem ord og gerning for de jøder, som bor i sogne med menigheder, der er sig sit vidneansvar bevidst.

3.2 Samfund, der svinder ind

Det må erkendes, at gennem ægteskaber, et faldende fødselstal samt en omsiggribende assimilation svinder de jødiske samfund i de fleste lande mere og mere ind.

3.3 Assimilation

Mange jøder i dag ønsker både at blive regnet som borgere i det land, de er flyttet til eller er født i, og regnet som jøder. En anden hovedtendens i det jødiske samfund i diasporaen går i retning af en økonomisk og social assimilation. Dette virker ind

på næsten alle lag i det jødiske samfund og sker på bekostning af de jødiske karakteristika. Det gælder især om unge jøder. Blandede ægteskaber med ikke-jøder finder sted i stor grad overalt, hvor der er en større jødisk befolkning dog med Israel som den eneste undtagelse. (I England og New Zealand er procentdelen af blandede ægteskaber anslået til at være 25 %, i nogle grupper i USA så meget som 40 % og i Sydamerika helt op til 60 %.)

3.4 Usikkerhed

På grund af dets størrelse og indflydelse har det jødiske samfund i USA oplevet en større følelse af sikkerhed end de fleste andre jødiske samfund. Men selv i USA er der fra tid til anden udbrud af antisemitisme, som foruroliger jøder. Eksempler, som har fundet sted rundt om i verden, og som omfatter lejlighedsvis overmalinger af templer og synagoger, forekomsten af nynazistiske bevægelser osv., har fået nogle jøder til at spekulere på, om Holocaust kunne blive gentaget.

En anden faktor, som forøger den jødiske usikkerhed, har altid været den antisemitisme, som har været skjult repræsenteret i kristendommens historie. Et eksempel herpå er den beskyldning, som undertiden kan høres i prædikener, at hele det jødiske folk er skyldig i henrettelsen af Kristus. Vi opfordrer kirken til kraftigt at fordømme antisemitismen i enhver skikkelse som antikristelig, enten den nu er sekular eller religiøs betinget.

3.5 Holdningen til Israel

Den nævnte usikkerhed bevirker, at staten Israel har så stor betydning for det jødiske folk. Skønt de fleste jøder i den frie verden ikke er indstillet på at bosætte sig i Israel, giver det dem en tryghedsfølelse at vide, at der findes en mulighed for tilflugt, dersom det værste skulle hænde. Grundlæggelsen af staten Israel samt det forhold, at den har overlevet fire krige,

har vist sig at være en stærk forenende faktor blandt jøder i dag. De fleste jøder er i en vis udstrækning zionister. Interesse for Israel og stolthed over, hvad der er opnået, overvinder alle andre barrierer.

For et meget stort antal jøder ud over verden er støtte til Israel blevet det vigtigste samlingspunkt for såvel religiøs som kulturel jødedom. En fælles interesse, som mange jøder og kristne har for landet Israel og dets fremtid, kan anvendes som en måde til at føre dem sammen i venskab.

4. RELIGIØSE FORANDRINGER

4.1 Religiøs tilbagegang

Nedgangen er stor, hvad angår deltagelsen i synagogens gudstjenester og overholdelse af religiøse normer. Skønt der ganske vist var en kort periode i begyndelsen af 50'erne, hvor synagogemedlemskabet steg i USA, er det typiske mønster i Nordamerika og andre steder, at hver ny generation overholder færre religiøse normer end den tidligere. I England og Australien rapporteres der om, at procentdelen af regelmæssig synagoge-deltagelse er faldet til et så lavt tal som 8-10 %. I Sydamerika synes der at være en endnu større religiøs tilbagegang. Antallet af religiøst aktive jøder i Argentina er nede på 3-5 % af den samlede jødiske befolkning, mens der i Brasilien er mange større synagoger, som er lukkede eller kun har ringe tilslutning. I Israel betragtes de religiøse jøder almindeligvis som en minoritetsgruppe i den samlede jødiske befolkning.

4.2 Involvering i kultur, sekulariseringsfænomener m.v.

Et betragteligt antal jøder har søgt tilfredsstillelse i mange mærkelige sekter. Nogle er involverede i spiritisme, andre i Østens religioner som f.eks. Zen Buddhisme og Hare Krisna. I USA er mange unge jøder blevet draget ind i narkotikaens verden, i hippiebevægelsen, Transcendental Meditation og for-

skellige andre mystiske kultfænomener. At disse strømninger findes, må kirken se i øjnene og indrette sin evangelisation herefter.

4.3 Religiøs vækkelse

Udviklingen går i retning af sekularisering. Alligevel er der en mindre, men betydningsfuld tendens i modsat retning i et forsøg på at finde sin jødiske religiøse identitet. Dette skyldes aktiviteter udført af ortodokse vækkelsesbevægelser og mere liberale grupper, som forsøger at føre sekulariserede jøder tilbage til en eller anden form for overholdelse af religiøse normer. Denne »mission for jødedom« har senest omfattet så forskellige grupper som Lubavitch og andre ortodokse grupper, som udelukkende arbejder blandt jøder, og en amerikansk inspireret reformjødedom, der søger at nå ud til »ikke-kirkelige hedninger« for at få dem til at omvende sig til den liberale jødedom.

5. BLOKERINGER FOR EVANGELISATION

Der er mange vanskeligheder, når evangeliet skal forkyndes for det jødiske folk. Nogle af disse kommunikationsblokeringer opstår, når kristne forsømmer at tage højde for det jødiske folks enestående stilling eller ignorerer den fortræd, der er gjort mod det jødiske folk af nogle, som har kaldt sig selv kristne. På den anden side må det erkendes, at jødiske ledere i en slags forsvarsposition for at bevare det jødiske folk, har opstillet forhindringer, både intellektuelle og sociale, for at afskære jøder fra at tage stilling til, hvad Kristus gør krav på at være. Disse kommunikationsblokeringer er specielle i forholdet mellem jøder og kristne, og selv om der for kirken er paralleller til andre folk, er en specialiseret tjeneste over for jøderne bydende nødvendig, for at problemerne kan blive behandlet på en virksomhedsfuld måde. Kun når man på en modig og entydig måde tør beskæftige sig med disse problemer, kan kirken gøre sig håb om at overvinde modstanden og virksomhedsfuldt fortælle jøder om Frelseren.

5.1 Forfølgelser

Det er blevet hævdet, at den jødiske verden lider af et forfølgelseskompleks, hvor den forestilling gør sig gældende og fremføres af jøder, at det jødiske folk er det evige offer for deres ikke-jødiske naboers forfølgelse, især de kristne. Selv en overfladisk undersøgelse af historien vil vise, at de jødiske følelser af at være forfulgt er berettiget. Vi ønsker at understrege, at sand kristendom lærer, at man som kristen skal elske alle folk i almindelighed og elske og værdsætte det jødiske folk i særdeleshed. Vi tilskynder kristne til at følge det eksempel, som er givet af de af kirkens tjenere, der gennem heroiske handlinger har hengivet sig i arbejdet for det jødiske folks velfærd og beståen - endog med risiko for at lide døden.

5.2 Forvrængninger af den bibelske sandhed

I visse prædikener er jøder fremstillet som dem, der forkaster Kristus, og hedningerne som dem, der lytter til og giver agt på Guds ord.

Nogle kirker, som om sig selv tror, at de er »det sande Israel«, tager *undertiden* på fejlagtig måde eneret på Skriften ved at lade løfterne om velsignelse gælde sig selv og benægte værdien af Guds pagt med det jødiske folk.

Nogle kirker overbetoner de profetier, som beskæftiger sig med Guds handlinger med jøderne i fortiden og fremtiden, men forsømmer at lære ret om det jødiske folks rolle og deres åndelige nød i dag.

Den tendens, der er til at bruge typologi i kristne prædikener, kan virke forvirrende på den søgende jøde, der prøver at forstå, hvad kristendom er.

5.3 De forskellige grupperinger inden for kirken

Det virker forvirrende på den søgende jøde at stifte bekendtskab med de mange forskellige kirkesamfund, og det er ødelæggende, når han fornemmer en rivalisering mellem mis-

sionssselskaberne. Vi må udvise stor forsigtighed og præsentere Kristus for en jøde på en sådan måde, at han, hvis han skulle ønske at blive en kristen, ikke begynder sit kristne liv med en række fordomme, som adskiller ham fra andre troende. Hvad angår rivaliseringer mellem missionsorganisationer, er det beklageligt, men en vis form for konkurrence er uundgåelig. Det foreslås, at de selskaber, som er involveret i en evangelisation over for jøder, rådslår og bliver enige om en fælles etisk grundholdning, som vil gøre deres indbyrdes forhold bedre og gøre dem i stand til i så stor udstrækning som muligt at samarbejde i evangelisationsarbejdet.

5.4 Ord som ikke kommunikerer

Den, som vil vidne for jøder, må være klar over den kendsgerning, at mange ofte anvendte kristne vendinger ikke har den samme mening for jøder. Vi kristne må blive klar over, at vi ofte anvender talemåder, som overhovedet ikke kommunikerer, hvorfor vi, når det er muligt, enten må forklare indholdet af vore talemåder eller bruge ord, som følelsesmæssigt er mindre negativt ladede. For eksempel er ordet menighed lettere at forstå end ordet »kirke«. Jøder har menigheder, men de omtaler dem aldrig som jødiske kirker.

5.5 Kulturelt betingede tabuer

Kristen livsstil, som er betinget af en ikke-jødisk kultur, kan synes temmelig blottet for den intensitet, som jøden føler, livet skal leves med. Det kristne liv synes ofte for asketisk med en masse tabuer.

5.6 Mangel på positivt vidnesbyrd

Fordi kristne enten er for lidt omsorgsfulde eller for frygtsomme, forsømmer de at gøre blot et nogenlunde forsøg på at kommunikere. Vi opfordrer kristne til at vise omsorg og mod, at risikere forkastelse for Kristi skyld og følge hans eksempel på

mod og villighed til at lade sig krænke - fordi han elskede.

5.7 Indoktrineringen fra den jødiske verden

Desværre har nogle ledere i den jødiske verden, som opfatter evangeliet som en trussel, skabt en holdning, som kan få jøder til at ignorere evangeliets ord. Motiverne for at drive evangelisation er suspekterede, hævder man, og jøder bliver fortalt, at kristne ønsker at udrydde jøderne, og at dette er grunden til evangelisation over for jøder.

Vi opfordrer kirken til at vise, at når en jøde tager imod Kristus, forbliver han ikke blot jøde, men han opfylder også det jødiske folks bestemmelse, nemlig at tjene Israels Gud. Vi beder kirken om at komme de jøder til undsætning, som har taget imod Kristus, når motiver for deres omvendelse problematiseres. Det er blevet almindeligt at sætte den kristne jødes vidnesbyrd i miskredit og således nedskrive betydningen af, at en jøde fortæller en anden: »Jeg har fundet Ham, som profeterne og Moses talte om.«

For at svare på den anklage, at en jøde, som tager imod Kristus, ikke længere er jøde, opfordrer vi kristne ledere til villigt at arbejde for og fremme de elementer af jødisk liv, kultur og gudstjeneste, som en jøde identificerer sig selv med. Kristne jøder bør opmuntres til at være loyale over for jødiske mærkesager, hvilket kan tjene dem til ros som kristne, f.eks. den zionistiske sag, omsorgen for den russiske jødedom, deltagelse i og støtte til jødisk velgørenhedsarbejde. De messianske jødiske menigheder bør støttes i og opmuntres til et specielt jødisk vidnesbyrd over for jøder. Samtidig bør de jøder, som vælger at knytte sig til de større og mere traditionelle kirkesamfund, respekteres.

Altid og på alle måder må de usande forestillinger, som hindrer jøder i at overveje, hvad Kristus gør krav på at være, kærligt og taktfuldt modbevises med, hvad der er sandt.

5.8 Oppositionen fra kristne ledere

Endelig må det nævnes, at en af hindringerne for evangelisation over for jøder har været usamarbejdsvillige kristne ledere, som for egen regning har taget parti for oppositionen mod evangelisation over for jøder. De må formanenes til at være tro imod deres kald.

6. REAKTIONER

6.1 Statistik

Oplysninger hentet fra såvel jødiske som ikke-jødiske kilder af i dag er enige i det synspunkt, at jøder fra vidt forskellige grupper kommer til tro på Kristus. En ny og velafbalanceret vurdering angiver, at 20.000-30.000 jøder på verdensplan er blevet omvendt de sidste årtier. Med mellemrum slås der alarm af jødiske rabbinere samt ledere fra jødiske grupper og medier, idet disse betragter dette fænomen som en trussel mod det jødiske samfunds beståen.

Ikke desto mindre er det sådan, at det antal af kristne jøder, der rapporteres om, varierer meget, og ofte synes det at være farvet af det indtryk, kilden ønsker at skabe. Hvis antallet skal bruges af det jødiske samfund til at angive en trussel, har det en tendens til at være meget stort. Andre gange, når rabbinere ønsker at vise, at missionen har været ineffektiv, angives tal, som er for små. Nogle nidkære kristne missionsorganisationer er ligeledes til tider ikke særlig præcise med deres statistikker, fordi de ønsker at demonstrere deres effektivitet.

6.2 Alder og baggrund

Det kan ikke undre, at mange af de jøder, der er kommet til tro på Jesus, stammer fra en større gruppe af liberale og sekulariserede jøder. Dog har mange, der kommer til tro, en stærk religiøs jødisk baggrund. En undersøgelse, der er foretaget for nylig af et jødekristent selskab, viser, at de nyomvendte, som er blevet adspurgte, har et anseligt kendskab til jødedommen.

Hertil kommer, at tro på Kristus ofte har medført, at den jødiske identitet er blevet fornyet hos dem, som var i færd med at blive helt assimileret med det ikke-jødiske samfund.

6.3 Indflydelsesrige faktorer

Nogle af de væsentligste faktorer, som har været med til at føre jøder til tro på Kristus, skal her skitseres:

- a. Betydningen af det liv, som den enkelte kristne, der vidner, lever.
- b. Den kristnes initiativ til at dyrke venskab med jøder.
- c. Kristnes liv i fællesskabet, sådan som det kommer til udtryk i menigheder, hvor Guds kærlighed og glæden kan vises personligt - og dog inden for fællesskabets ramme.
- d. Skriften, der proklamerer evangeliet om vor Herres Jesu Kristi død og opstandelse som den store frelsende handling i Gudsfolkets historie.
- e. Litteratur, som er raffineret, udviser sensitivitet over for den jødiske kultur, og som beskæftiger sig med de behov, man mener, den pågældende gruppe har.
- f. Proklamationen af en tro, som giver svar på hjertets behov.

7. TEOLOGISKE SPØRGSMÅL

De følgende spørgsmål er nogle af de mest betydningsfulde, når et bibelsk budskab skal forkyndes for jøder.

7.1 Én Gud - Fader, Søn og Helligånd

Vi erkender, at begrebet Treenighed er vanskeligt at acceptere, og at jøder ofte forstår det, som om dette betyder tre guder.

Samtidig med at vi holder fast ved formuleringen om Treenigheden i Oldkirkens bekendelser, fornemmer vi, at det er vigtigt at præsentere vor tro på den ene Gud - Fader, Søn og Helligånd - med bibelske udtryksmåder, hvor man kan gøre brug af det righoldige materiale, som findes i begge testamenter såvel som i den intertestamentale litteratur.

Vi fastholder, at Gud er én, sådan som det kommer til udtryk i Israels bekendelse (det såkaldte Shema, 5. Mos. 6,4). Den hebraiske Bibel vidner imidlertid også om mysteriet i Guds væsen. Loven, profeterne og skrifterne (= GT) antyder allerede, at det, at han er én, er en sammensat enhed, og i frelshistoriens forløb har den ene Gud åbenbaret sig selv for Israel og menneskeheden som Fader, Søn og Helligånd, sådan som NT har gjort ham fuldt ud kendt for os. Det er denne frelshistorie, som må udgøre den begrebsmæssige bro, når vi skal tale med jøder.

7.2 Kristologi

I de senere år har en række jødiske forfattere skrevet bøger om Jesus, hvor de betoner hans menneskelighed, beundrer hans egenskaber, betragter ham som lærer, ja endog som en af Israels profeter. Men som de første jødiske vidner om Jesus, nemlig apostlene, har lært os, hævder vi, at Jesus er mere end et almindeligt menneske. Evangelierne vidner om, at han er større end templet, mere end Jonas og Salomon, ja endog den store kong Davids Herre (Matt. 12,6; 12,42; 22,41-46; jfr. 12,8 og 11,9). Fordi han er undfanget ved Helligånden og født af jomfru Maria, er han Guds enbårne søn. I sin prædiken og sine gerninger er han Immanuel: Gud med os. I sin sonende død og i sin opstandelse og himmelfart er han vores Lidende Tjener og Herre. Oldkirken havde derfor ret, når den proklamerede Jesus som sandt menneske og sand Gud, og de første jøde- og hedningekristne henvendte sig til Jesus, som jøder henvendte sig til Gud i GT. Den forandring, som har fundet sted hos mange jøder i deres nye forståelse af Jesus fra Nazaret, bør værdsættes af alle kristne. Men bundet som vi er til det bibelske vidnesbyrd, opfordrer vi kirken til at sikre, at vi ikke fører jøder til en Jesus, som er mindre end NT's Jesus.

7.3 Soteriologi

En kirke, som er uklar i sin lære om Kristus, må uundgåelig blive uklar i sin lære om frelsen. Den del af kirken, som hævder, at alle mennesker bliver frelst, mener ikke, at evangelisation over for jøder er et gyldigt og nødvendigt forehavende. - Teorien om de to pagter hævder, at der er to frelsesveje, og siger, at Gud har en pagt med Israel, som er forskellig fra hans pagt med resten af verden. Den forkaster også nødvendigheden af evangelisation over for jøder. - Jødedommen proklamerer også sin egen frelsesvej. Her hævdes det, at jøder ikke behøver at tro på Kristus. Sådanne påstande misbilliger imidlertid, at Guds enestående frelsestilbud er den eneste måde, hvorved vi kan frelses fra synd.

Over for sine jødiske brødre i Det store Råd (Synedriet) i Jerusalem fremhævede Peter den ene frelsesvej og Kristi enestående karakter: »Og der er ikke frelse i nogen anden; thi der er ikke under himmelen givet mennesker noget andet navn, hvorved vi kan frelses« (Ap. G. 4,12). Ligeledes forklarede engelen Josef, hvorfor Kristus skulle kaldes Jeshua (Jesus). »...thi han skal frelse sit folk fra dets synder« (Matt. 1,21).

Fordi Kristus døde forsoningsdøden på korset og blev oprejst fra de døde for at bringe tilgivelse for synd og nyt liv og håb for sit eget folk, Israel, er han også alene frelser og mellemmand mellem Gud og mennesker for alle folkeslag. Der er derfor kun ét evangelium, som er »en Guds kraft til frelse«, og både jøder og hedninger må tage stilling til dette og bøje sig i personlig omvendelse og tro. Vi kan derfor ikke holde de gode nyheder tilbage fra jøderne, så at vi diskriminerer dem ved ikke at give dem det bedste, vi ejer. Derfor opfordrer vi kirken til at stå fast og i sin forkyndelse proklamere Kristus som den eneste vej til frelse for jøder.

7.4 Pagt

Det er nødvendigt for kirken at fastholde, at den er et udvalgt

folk, og at enhed i og med Kristus er mulig både for jøder og hedninger gennem tro og dåb (Gal. 3,28). Men tilbage bliver spørgsmålet om det jødiske folks nuværende status som en nation over for Gud. Mange kristne er af den opfattelse, at jøderne som folk ikke længere har del i Guds plan, fordi den fortrinnsstilling, Israel havde, fuldstændig er overgået til kirken.

Men Gud kaldte blandt alle folkene Abraham og stiftede en universel pagt med patriarken og hans sæd, for at han skulle være en velsignelse for alle folk (1. Mos. 12,1-3). I denne forjættelse ligger, at Gud vil bevare Israel, for at det skal udføre Guds plan, hvilket Jeremias også bekræfter (31,35-37). En genklang af denne forjættelse findes hos Paulus i Rom. 11,1: »... har Gud da forskudt sit folk? Nej, langt fra!« Og videre i Rom. 11,28: »... men ses der hen til udvælgelsen, er de elskede for fædrenes skyld.« Gud har derfor bevaret Israel efter kødet, og i sin frelsende plan er han endnu ikke færdig med det jødiske folk.

I den gamle pagt var der altid en rest af Israel, som gik ind i Guds frelsesplan (Rom. 11,2-4). Da Kristus kom og døde for vore synder og opstod igen, opfyldte han forjættelsen om den nye pagt (Jer. 31,33-34), og forjættelsen til Abraham (Gal. 3,15-29). På apostlenes tid var der en rest af det jødiske folk, som forstod denne opfyldelse og tog imod Kristus i tro. I den nye pagt har en rest af Israel altid tilhørt Kristi ene legeme. Mens en del af Israel har forkastet Guds Messias - og stadig gør det - er det dog Guds vilje, at kirken i hver generation når Israels rest, indtil dagen oprinder, hvor »hele Israel (skal) frelses«.

Vi opfordrer derfor kirken til at arbejde for indpodningen af disse naturlige grene på oliventræet, pagtsfællesskabet med Gud i Messias, gennem tro på Kristus og gennem den nye pagts segl, som er dåben. Vi opmuntrer kirken til at se frem til den dag, da vi igen er forenet med dette Israel i Kristi legeme, og hvor vi sammen med Kristus og hverandre skal fejre betyd-

ningen af den nye pagt her og i Guds evige rige.

7.5 Åbenbaringen

7.5.1 En Bibel med to testamenter

Den ene Bibel med de to testamenter er åbenbaringsordet, som vidner om Faderens åbenbaring i historien samt den endegyldige åbenbaring ved hans Søn. NT må derfor sammenholdes med GT og forstås og tolkes på baggrund af de gammeltestamentlige skrifter. Dette må ske under studier, i tilbedelse, prædiken og vidnesbyrd. Vi opfordrer kirken til dette, ikke blot for at den yderligere må dygtiggøres til at videregive kristendommens oprindelige jødiskhed til det jødiske folk, men også fordi det alene er Ordet i denne Bibel, som giver kirken dens identitet, dens mandat i verden og dens kraft til at tjene.

GT er den enestående arv, som vi har fælles med synagogen. Idet vi værdsætter denne fællesarv, opfordrer vi kirken til i mødet med det jødiske folk at fastholde, at GT finder sin opfyldelse i NT, og at GT's Gud kun helt og fuldt kan kendes gennem NT og gennem hans Søn, som giver jøder og hedninger adgang til Faderen.

7.5.2 Profeti og eskatologi

Blandt evangelikale findes der forskellige meninger vedrørende tolkningen af gammel- og nytestamentlige profetiske tekster, hvad angår Israel som nation og land. Nogle af os tøver med at tale om opfyldelsen af særlige profetier med hensyn til staten Israels oprettelse. Andre af os er overbevist om og tror, at forskellige gammel- og nytestamentlige profetier stadig venter yderligere opfyldelse i opbygningen af det nationale Israel og i det endelige messianske rige. En tredje opfattelse iblandt os er den, at det ikke er nødvendigt at fortolke disse profetiske tekster enten udelukkende om det etniske Israel eller udelukkende om kirken. Indholdet af løftet nedskrives ikke, selv om det både fortolkes om kirken og det jødiske folk i dets fædreland.

Vi anerkender, at det forjættede land både er jødens og araberens hjem. Vi sørger over den fortsatte spænding mellem israelere og arabere. Vi er overbevist om, at Gud både elsker jøden og araberne, og sammen venter vi fra Gud en retfærdig løsning på den nuværende spænding.

Vi ser imidlertid jødernes tilbagevenden til landet og til deres liv i Israel som et tegn på Guds trofasthed. I vore samtaler kan dette lede hen til en fokusering på hans kærlighed i Kristus. Samtidig beder vi vore kristne søstre og brødre om at undgå at se løfternes opfyldelse i enhver begivenhed, som finder sted i staten Israel, så vi taber af syne, at den korsfæstede og opstandne Kristus er den centrale person i vor evangelisation.

Endelig er vores forventning om Kristi snarlige genkomst en tilskyndelse for os til at evangelisere over for jøder. Når Kristus kommer igen, vil han komme personlig og synlig. Han vil komme i herlighed og magt for at fuldende sin frelse og dom. Mens vi ser frem mod og længes efter, at Kristus skal komme tilbage, husker vi, at evangeliet først skal bringes til alle folkeslag og hele Israel, for at de må frelses. Vi opfordrer derfor kirken til ikke at spare sig for nogen anstrengelse, når det gælder at proklamere evangeliet for jøderne, så at Israel må blive frelst, og Herren komme tilbage i sin herlighed.

7.6 Lovens plads

Spørgsmålet om Loven er centralt i vores møde med jøder og i evangelisering over for jøder. Ofte spørger jøder: »Hvordan kan det være, at kirken, som hævder at være Messias' folk, så konsekvent negligerer Torah'en, Guds åbenbarede vilje?«

Moderne jødedom kan beskrive Loven og budene som den stige, på hvilken mennesket skal klatre op til Gud. Over for dette hævder NT, at vi alle er syndere, som er fordømt af hans hellige lov og ude af stand til at nå op til ham gennem nogen form for gerninger. Der er kun én vej, Jesus Kristus, som kom ned fra Himmelen og gennem sig selv har givet os adgang til

Faderen. Jesus understregede imidlertid også, at han ikke var kommet for at nedbryde Loven. Loven indeholder stadig Guds fuldkomne vilje, og det nye liv i Kristus er bestemt til at skulle leves i fuld overensstemmelse med denne vilje. Men dette liv er ikke omgivet med forbud og forskrifter som i den rabbinske lovtradition, den såkaldte Halakha. Det er et liv levet i og under Ånden i overensstemmelse med det eksempel, Kristus har givet os og med basis i Guds vilje, sådan som den er åbenbaret i Skriften.

Når vi henvender os til jøder, er det vigtigt, at de ser, at vi frelses af nåde alene, men også at livet i Kristus leves i overensstemmelse med Guds hellige vilje. Vi opfordrer derfor kirken til at afvise alle antilegalistiske tendenser. I særdeleshed må der i undervisningen over for troende lægges ny vægt på en oplæring i Guds vilje, sådan som den er åbenbaret på de to tavler, der blev givet Moses på Sinai.

7.7 Antisemitisme

Gennem århundrederne, fra Oldtiden og Middelalderen og op til vor tid, er jøderne blevet forfulgt inden for kristendommens rammer og i Jesu Kristi navn. De gamle historiske kirker såvel som reformationskirkerne deler en fælles skyld og har bidraget til antisemitismens udvikling. Ikke mindst i tiden omkring påske led jøder under pogromer. Korset blev således for dem et tegn på forfølgelse og lidelse. Skønt ikke enhver kristen eller national kirke kan gøres ansvarlig for disse grusomheder, bør kristne være opmærksomme på, at set med verdensjødedommens øjne er der et kollektivt ansvar for grusomhederne begået imod jøderne.

Visse vers i NT indeholder hårde udtalelser om dele af det jødiske folk på den tid. Men vi hævder, at NT både direkte og indirekte fordømmer al antisemitisme som synd imod Gud. Da Kristus hang på korset, bad han selv: »Fader! tilgiv dem; thi de ved ikke, hvad de gør.« Han vidste, at hans egen død var

højdepunktet på Guds kærlighed, i hvilken han ønskede at frelse sit folk og alle folkeslag. Vi opfordrer kirken til kraftigt at sige fra over for alle de fjendtlige udtryk mod Guds gamle folk, som findes i kirkefædrenes skrifter og lige ud erklære, at det, som er antisemitisk, er anti-bibelsk.

Videre opfordrer vi kirken til i sin litteratur, undervisning, prædiken og vidnesbyrd at korrigere forvrængede billeder og fjendtlige udtalelser om farisæisk og rabbinsk jødedom. (Vi opfordrer også kirken til at bekæmpe alle antisemitiske tendenser, som nu udvikles i forskellige dele af verden, heri også inkluderet den form for antisemitisme, der er forklædt som »antizionisme«). Den kristne kirkes opgave i historien er ikke at være et redskab til fordømmelse, men være et redskab til at forsone, læge og bringe fred.

8. METODE

For at evangelisation over for jøder skal blive virkningsfuld, må der fremsættes rigtige målsætninger, som man både er forpligtet på og viser udholdenhed i at gennemføre. Enhver metode, materiale eller teknik, som er i overensstemmelse med Skriften, og som har vist sig virkningsfuld et sted, bør man overveje at bruge andre steder. Alligevel må der tages fuld højde for, at sammenhængen kan være forskellig. Følgende retningslinjer er foreslåede:

- a. At evangelisere over for jøder bør betragtes som en opgave, der hører med til enhver kristens ansvar og privilegium.
- b. En kristen må sættes så godt ind i tingene, at hans møde med det jødiske folk kan være sensitiv, direkte og virkningsfuld, samt at han kan overvinde sin naturlige modvilje mod at vidne for det jødiske folk. Vi erkender værdien af uddannelse og forskning, især når det drejer sig om at påvise de jødiske rødder i GT og NT.
- c. Vi må være opmærksomme på de grusomheder, der er begået imod det jødiske folk i Kristi navn, og bekæmpe en-

hver form for antisemitisme.

- d. Kristne må erkende deres gæld til det jødiske folk, gennem hvem Gud har givet kirken en rig arv, som også omfatter Frelseren og Skriften. Den liturgiske rigdom i bønner, salmerne og Loven såvel som brugen af symboler, som kan relateres til den jødiske tradition, kan passende indoptages i gudstjenesten.
- e. Vort budskab bør være en positiv proklamation af Jesus som Kristus, Messias, for alle folkeslag. Vi godtager ikke synagogens forkastelse af Jesus, men det giver os ingen ret til at tale negativt om jødedommen.
- f. Forkyndelsen af evangeliet bør være en proklamation af det enestående ved Kristus - ikke af kristendommen som religion - og af Kristus som opfyldelsen af Israels håb, som det findes i Skriften.
- g. Vi må være opmærksomme på den kendsgerning, at nogle i den jødiske verden er overbevist om, at kristen evangelisation over for det jødiske folk udføres ved hjælp af bestikkelse og bedrageri. Mens det er klart for enhver kristen, at sand tro ikke kan købes, må vi være påpasselig med, at vi ikke kommer til at bekræfte myten om den påståede bestikkelse fra missionens side. Af samme grund bør vidnesbyrd over for jødiske børn og unge normalt ikke foregå uden deres formynderes vidende. Vort vidnesbyrd må altid være sådan, at det er etisk forsvarligt.
- h. Dialog med jøder må ikke blive en erstatning for proklamationen af evangeliet. Alligevel kan der være både formelle og personlige anledninger til dialog, som bygger bro og giver kristne mulighed for at diskutere betydningen og fortolkningen af det nytestamentlige budskab. Dialog kan kun føres, når kristne ærligt medgiver deres intention om at fastholde frelsesbudskåbet i Kristus.
- i. Kristne, som vil vidne for det jødiske folk, må være uden grænser i deres kærlighed til og venskab med jøder, uanset

deres svar på evangeliet. Samtidig med at vi bør undgå at volde unødigt anstød, bør kristne ikke søge venskab med jøder, dersom man må give afkald på en del af ens kristne overbevisning.

- j. Så hurtigt som muligt bør den kristne føre den søgende jøde i forbindelse med et fællesskab af troende, og - om muligt - i forbindelse med nogle kristne jøder. Man kan kun beklage, at nogle missionærer tiltager sig eksklusive »rettigheder« over dem, de har kontakt med, og holder dem borte fra det vidnesbyrd, som andre kristne rækker i fællesskab eller individuelt. En sådan snæversynethed ødelægger kontakten.
- k. Jøder, som er nye i troen, behøver en særlig åndelig omsorg, som kan kompensere for de vanskeligheder, de møder. Imidlertid bør de ikke gives en speciel status inden for kirken, men på enhver måde behandles som andre troende.
- l. De, som er blevet omvendt, bør have fuldstændig frihed i Kristus til at bibeholde deres nationale og kulturelle identitet eller til at assimilere sig med deres omgivelser i den grad, Ånden leder dem. (For yderligere behandling af dette emne, se den følgende paragraf om kontekstualisering.)

9. KONTEKSTUALISERING

Det er afgørende, at vi kulturelt set kan identificere os med det jødiske samfund, dersom vi skal kommunikere evangeliet ordentligt. Det kristne vidnesbyrd over for det jødiske folk har ofte lidt under, at man ikke har været opmærksom på dette. Eksempelvis er Jesus blevet præsenteret for jøder som en ikke-jøde, ja endda som værende anti-jødisk. Desuden har kristne jøder følt sig som fremmedgjort for den jødiske verden, fordi de er blevet presset til at leve efter de normer, som den hedningekristne kirke har sat. Betydningen af denne kulturelle identificering kan imidlertid være forskellig. Det at møde en religiøs jøde med evangeliet er forskelligt fra at møde en seku-

lar jøde med evangeliet, og på tilsvarende måde vil det at møde en israeler med evangeliet være forskelligt fra at møde en jøde i New York. Alligevel skal Kristus bringes til hver enkelt på en jødisk måde.

Den jøde, som kommer til tro på Kristus, holder ikke op med at være jøde. Skønt han har frihed i Kristus til at tilpasse sig de almindelige fromhedsmønstre og leve på den måde, som andre kristne gør, kan man ikke komme uden om, at han i Kristus også har frihed til at overholde religiøse skikke, som er naturlige for ham som israelit (f.eks. jødiske religiøse fester), så længe de overholdes i overensstemmelse med Skriften.

Ifølge den såkaldte Willowbank Report (publiceret af Lausanne-bevægelsen som Occasional Papers, No. 2, s. 7) hævdes det, at »nøglen til den bibelske forståelse af den menneskelige kultur er den tredobbelte dimension af folk, land og historie, som GT fokuserer opmærksomheden på. Det etniske, det territoriale og det historiske (hvem, hvor og hvorfra vi er), viser sig som den tredobbelte kilde til alle former for menneskeligt liv«. Dette er bekræftet i Ap. G. 17,26, hvor de etniske, geografiske og historiske elementer er uløseligt forbundne.

Der er allerede henvist til Israels historie i andre paragraffer. Men her vil vi atter understrege behovet for, at kirken er opmærksom på denne historie som det jødiske folks historie samt dens forhold til frelseshistorien.

Spørgsmålet om landet kan ikke ignoreres. Det er et grundlæggende element i et folks kulturelle identitet. Det indebærer uden tvivl mange vanskelige spørgsmål, men kirken må som et minimum bekræfte beskaffenheden af denne guddommelige gave (jfr. 1. Mos. 10, Amos 9,7f), samt at det er en evig gave (Ap. G. 17,26) og bestræbe sig på at bidrage til løsningen af det israelsk-palæstinensiske problem.

Hvad angår de etniske forhold, er flere områder blevet nævnt som eksempler på, hvorledes disse kan anvendes:

a. Ved at bringe evangeliet på en sådan måde, at det giver svar

på de problemer, som rejser sig for individuelle personer i den jødiske verden, idet Guds Ord anvendes på vor tids spørgsmål.

- b. Ved at solidarisere sig med den jødiske verden på områder så som støtte til Israel, kampen mod racistisk og religiøs diskrimination og omsorgen for undertrykte grupper i forskellige dele af verden.
- c. Ved at opfostre og opmuntre jøder til vedblivende at værdsætte deres baggrund og berige kirkens liv ved at tilføje det elementer fra den jødiske kultur så som musik, drama, dans, kunst, litteratur og humor.
- d. Ved at identificere sig med det jødiske samfund gennem at overtage en jødisk livsstil, f.eks. overholde religiøse og nationale fester, traditioner og mærkedage i livet (bryllup, begravelse osv. med en jødisk stil).
- e. Ved at have messiansk jødiske menighedsgudstjenester. En sådan menighed i USA har erkendt, at det er nødvendigt med to slags gudstjenester, såvel af hensyn til dets egne medlemmer som for det udadrettede arbejdes skyld. Den ene er en mere fri gudstjeneste, som en person fra en sekulariseret jødisk baggrund vil kunne forstå. Den anden er formet i overensstemmelse med den mere traditionelle jødiske gudstjenestestil. Det er ikke vanskeligt at se værdien af en sådan identificering. Den præsenterer evangeliet på en jødisk måde. Den viser, at jøder kan tro på Jesus som Messias, samtidig med at de bevarer deres jødiske arv og identitet. Der må imidlertid lægges nogle kriterier til grund for disse bestræbelser:
 1. Bestræbelserne med kontekstualisering må være tro mod Skriften og kan ikke indeholde antikristelige elementer, som måtte være en almindelig opfattelse blandt andre jøder.
 2. De omtalte gudstjenesteformer og bibeholdelsen af jødiske skikke må give et sandt udtryk for livet hos gruppens medlemmer.

3. I diasporaen er det nødvendigt, at kristne jøder i deres menigheder og forsamlinger erkender, at Messias' legeme udgør en helhed. I staten Israel må der også være en anerkendelse af den organiske enhed mellem jødiske og arabiske kristne.
 4. Disse bestræbelser må gøres med omhu, så der tages hensyn til det større kristne fællesskab.
- f. Vi vedkender os behovet for at udforske alternative måder, hvorpå kristne jøder kan udtrykke deres jødiskhed, og vi støtter de initiativer, som er meningsfulde for dem. Friheden i disse bestræbelser er kun begrænset af troskab mod Skriften, så at trosindholdet ikke negligeres ved en for stor vægtlægning på den form, i hvilken troen udtrykkes.

10. STRATEGI

10.1 Kirkens evne til at være mobil

Hvor der findes et jødisk samfund, må den lokale kirke motiveres til og undervises i, hvorledes jøder bedst kan nås med et vidnesbyrd. En sådan evangelisation bør ikke blot betragtes som en legitim, men også som en obligatorisk aktivitet fra kirkens side og et ansvar, som alle kristne deler.

Forskellige missionsorganisationer kan tilbyde sagkyndig hjælp og støtte til kirken i dens missionsgruppe. Der er behov for en virkelig mobil arbejdsgruppe, der er i stand til at være modtagelig for Helligåndens kald til at arbejde i forskellige jødiske samfund og forskellige egne for at udnytte ekstraordinære muligheder for vidnesbyrd.

10.2 Forskellige kategorier af arbejdere

Der er behov for tre kategorier af arbejdere:

- a. Fuldtidsarbejdere med forskellige nådegaver. Sådanne arbejdere er der især behov for på steder, hvor der ikke findes nogen lokal kirke, eller hvor kirkens vidnesbyrd trænger til at forstærkes.

- b. Folk som knyttes til arbejdet og er veludrustede med hensyn til evangelisation over for jøder, men som beholder deres daglige arbejde. Hvis man følger »teltmagerprincippet«, vil sådanne ikke udgøre en finansiell byrde og vil ikke kunne stemples som »missionærer«.
- c. Kristne, både af jødisk og hedensk herkomst, som virkelig uddannes og opmuntres til at aflægge vidnesbyrd i en lokal sammenhæng.

10.3 Om at nå det jødiske folk ud fra en folkegruppe-model - Et forslag for Israel

I vort forsøg på at realisere den mulighed, som den kristne menighed har i Israel, er der behov for en mere systematisk indsats for at nå et bredere spektrum af det jødiske samfund.

Der er brug for en ny start for at nå ind til de forskellige samfund og *sproggrupper*. Skønt der har været en dominerende overvægt af askenasiske jøder blandt kristne jøder tidligere, findes der kristne jøder fra mange forskellige baggrunde, som i denne sammenhæng burde lære at betragte sig selv som brobyggere. Både kristne enkeltpersoner og familier har i deres nabolag jøder med anden baggrund. F.eks. er der i nogle af de nyopførte byer, hvor mange orientalske jøder bor, også troende kristne, og disse bør opmuntres til at vidne for mennesker i deres omgivelser. En to-sproget indsats synes også at være på sin plads både for menighedens og for en mere fælles udadrettet bestræbelse for at nå specielle jødiske grupper. Til dette formål kunne de fremmedsprogede aviser benyttes. Besøgende fra udlandet med særlig tilknytning til en speciel sproggruppe kan også inddrages i sådanne bestræbelser.

Skønt *kibbutz*erne og *moshav*'erne repræsenterer lukkede grupper, er der altid personlige forbindelser, som kan benyttes. Desuden er der eksempler på, at medlemmer fra disse samfund er åbne for at modtage Skriften, inklusive Det nye

Testamente. Volontører, som arbejder i kibbutzerne, udgør en gruppe, som endnu ikke i tilstrækkelig grad er anvendt.

Universiteterne og de højere læreanstalter synes at udgøre en befolkningsgruppe, som kirken bør overveje at satse på. Her findes lokale kristne jøder, og der er muligheder for folk fra udlandet. Personer, som har universitetsforbindelser, bør opmuntres til at erkende deres særlige opgave inden for dette område af evangelisation over for unge.

At nå folk i *hæren* synes kun at være mulig ved en personlig kontakt. Lokale kristne jøder, som er indkaldt, må forberede sig i forvejen for at bevare deres tro i de nye omgivelser og for at være et vidnesbyrd om deres Herre.

Den *geografiske* dimension bør ikke glemmes, når der tales om evangelisationsstrategi. Der er områder i landet, hvor næsten ingen kristne bor. Ved en fælles indsats kunne man hjælpe til med at plante Kristi legeme i alle større byer ud over landet.

Yderligere et spørgsmål må stilles. Er der særlige tidspunkter på året, hvor det ville være belejligt med en indsats fra menighedens side - eller fra den enkeltes side med udgangspunkt i hjemmet? Vi tænker her på religiøse eller nationale festdage og også på særlige begivenheder eller omstændigheder, som kan give anledning til en positiv og meningsfuld kommunikation.

10.4 Reaktioner

Opmærksomheden bør henledes på de reaktioner, som kommer, og personer og midler bør anvendes i overensstemmelse hermed. I sådanne situationer vil den type af mobil arbejdsgruppe, som er omtalt ovenfor, være særlig værdifuld.

10.5 Uddannelsesprogrammer

Der bør være et større samarbejde mellem missionselskaberne, når det gælder uddannelse af medarbejdere. Der må lægges

større vægt på en uddannelse, som tager højde for, at forskellige jødiske grupperinger skal nås med evangeliet. Vi noterer, at nogle uddannelsesprogrammer mest er lagt an på at nå ortodokse jøder, og dog udgør sekulariserede jøder en stor majoritet de fleste steder.

10.6 Missionsselskabers samarbejde

Der bør ikke spares på anstrengelserne for at påvirke sammen slutningen af eller det tættest mulige samarbejde mellem missionsorganisationerne, især inden for områder som litteratur, en ret fordeling af medarbejdere samt støtten fra kirker. Det er opmuntrende at se, hvad der allerede er opnået på dette felt, men større anstrengelser er nødvendige, dersom missionsorganisationer, der arbejder blandt jøder, skal opretholde deres troværdighed over for kirken og undgå at være en unødvendig anstødssten over for unge troende jøder.

10.7 Kritisk vurdering

Der bør foregå en vedvarende og objektiv vurdering angående alle evangeliserende organisationer med jævne mellemrum. Alle programmer, metoder og alt materiale må til stadighed nyvurderes og revideres og om nødvendigt erstattes. At noget var godt i fortiden, er ikke tilstrækkelig grund til fortsat at anvende det, dersom det ikke længere virker! Det må også forventes, at man bestræber sig på at være nøjagtig, når effektiviteten og resultaterne af den evangeliserende indsats refereres.

10.8 En ny arbejdsgruppe

Vi foreslår, at der dannes en international arbejdsgruppe, som beskrevet nedenfor:

a. Hvad arbejdsgruppen ikke er.

1. Den er ikke en erstatning for nogen af de eksisterende bevægelser.
2. Den skal ikke repræsentere ét bestemt teologisk syns-

punkt eller missionselskab.

3. Den er ikke en sammenslutning, som har fået beføjelser til at fælde dom over værdien af anden missionsindsats.
4. Den er ikke en institution, som skal fortsætte ud over den tid, hvor den kan tjene de anførte formål.

b. Formål.

1. At samle og gøre informationer tilgængelige, som er nyttige i evangelisation over for jøder, og lejlighedsvis publicere et sådant materiale.
2. At være en platform, hvor jødiske missionselskaber kan mødes og koordinere strategier.
3. At iagttage og rapportere om strømninger i den jødiske verden.
4. At stimulere teologisk og missiologisk forskning, der beskæftiger sig med evangelisation over for jøder.
5. At arrangere konsultationer, som kan være nyttige for dem, der er engageret eller interesseret i evangelisation over for jøder.

c. Medlemskab.

Ethvert selskab eller enhver person, som er blevet anbefalet af to eller flere medlemmer, som har interesse i evangelisation over for jøder, og som kan tilslutte sig Lausanne-pagten. Et sådant selskab eller person må også være villig til at betale en årlig afgift til dækning af forsendelsesomkostninger.

d. Hvem kan være med?

1. Enhver menighed, som er involveret i en tjeneste, som omfatter evangelisation over for jøder.
2. Ethvert selskab eller enhver person, der er direkte involveret i evangelisation over for jøder.
3. Enhver forsker, som har arbejdet inden for et felt, der angår evangelisation over for jøder.
4. Enhver forfatter, som har skrevet om emner, der behandler evangelisation over for jøder.

KONKLUSION

Idet vi afslutter arbejdet for denne konsultation, er der enighed iblandt os om stærkt at opfordre til, at evangelisation over for jøder må være en central og uundgåelig opgave for Kristi legeme. Med sorg beklager vi, at der er lokale kirker, kirkeledere og missionselskaber, som benægter, at det er nødvendigt at give evangeliet tilbage til det jødiske folk, fra hvem det først kom, og at der er evangelikale, som siger, at de elsker det jødiske folk og til tider alligevel mangler viljen til at bringe dem evangeliet.

Det at inkludere det jødiske folk er en prøvesten på vores villighed til at involvere os i verdensevangelisation. Det er en prøvesten vedrørende vores tro på, at der kun er en eneste vej til frelse, og vedrørende vores proklamation af Kristus som en nødvendig frelser også for dem, som man ellers ikke kan finde en plet på, hvad angår en ydre retfærdighed i livsførelse.

Studieplan

Studieplanen følger nogenlunde dokumentets paragraffer. Men da ensartede temaer tages op flere steder i dokumentet, vil det være hensigtsmæssigt at have læst hele dokumentet igennem.

I §§ 1-4

1. Læs Joh. 14,6 og Ap. G. 4,12. Hvorved rummer disse to skriftsteder en begrundelse for evangelisation over for jøder? Hvorfor er det så vigtigt at betone, at det netop er *kristne jøder*, som først fremsatte den påstand, at der ikke er frelse i nogen anden end Jesus?
2. I dokumentet hedder det, at befalingen til at drive mission, sådan som den findes i evangelierne, ikke undtager Israel. Find eksempler på dette i evangelierne. Hvad siger det om Israel - Guds folk - at det må modtage Jesus for at blive frelst? Hvad er årsagen til, at nogle kristne hævder, at jøder er tro og lydige imod Gud, selv om de ikke modtager Jesus som frelser? Bemærk nogle af de forhold, man i givet fald kommer til at ignorere, jfr. introduktionsartiklen, punkt 6.
3. Apostlene gik til jøderne først, også Paulus. Find eksempler på dette i Ap. G. Forsøg at præcisere, hvad der siges dels om GT og dels om Jesus.
4. Spørgsmålet »Hvem er jøde?« er et omdiskuteret og aktuelt problem både inden for og uden for jødiske kredse. Hvad ligger der bag de forskellige definitioner? Hvorfor er der særlig grund til at understrege, at en døbt jøde ikke holder op med at være jøde, fordi han kommer til at tro på Jesus? Se nærmere til disse spørgsmål i bogen *Messianske jøder*, kap. 1 og 4.
5. Antisemitisme og usikkerhed. Historien - også kirkens hi-

storie - har været fyldt med antisemitisme. Hvad har kirken uberettiget anklaget og forfulgt jøder for? Kender også skandinaviske jøder til følelsen af diskrimination, fordi de er jøder? Hvad kan i vort samfund give anledning til dette? Undersøg om der også i vort land er ny-nazistiske organisationer.

II §§ 5-6

1. Paulus taler om, at »mange vandrer som fjender af Kristi kors« (Fil. 3,18). Drøft nærmere den blokering for at modtage evangeliet, som findes i evangeliet selv eller i mennesket selv - uanset om man er hedning eller jøde. Jfr. f.eks. talen om »korsets dårskab« (1. Kor. 1,17ff og Rom. 3,9ff).
2. I § 5 nævnes en række blokeringer for evangelisation over for jøder. Hvilke? Prøv at finde konkrete eksempler på disse blokeringer. Hvordan kan de undgås?
Et tankeeksperiment: Hvis du var jøde og kendte en kristen, som dig selv, hvilke blokeringer ville du så støde på? Og hvad ville du forvente af den kristne?
3. Hvordan kan kirken eller i særdeleshed jøde kristne organisationer komme jøden i møde? Hvad gøres der i menigheder f.eks. i Israel for at skabe jøde kristne menigheder med et jødisk særpræg. Om liturgi og fester se *Messianske jøder* kap. 5.
4. En hvilken som helst kirke har sine menneskeskabte traditioner, også vores. Overvej hvilke af disse traditioner, der er gode og derfor værd at holde fast ved. Hvilke er overflødige? Og hvilke skaber blot blokeringer for jøden - og for andre?
5. Hvordan kan det være, at de jøder, der har ringe eller slet ingen fornemmelse af deres jødiske identitet, hævder, at de efter at være kommet til tro på Jesus har genfundet deres jødiske identitet? Hvad siger det om kristendommens rødder?
6. I § 6,3 nævnes en række omstændigheder, som har været medvirkende til, at jøder er kommet til tro på Jesus. Overvej

og præciser, hvorledes disse kan praktiseres over for jøder og over for andre grupper i ens personlige evangelisation.

III §§ 7-10

1. I nyere tid er der inden for jødiske kredse sket en ændring i synet på Jesus. På positiv måde taler mange om at »hente Jesus tilbage« til det jødiske folk. Tal om de muligheder, men også de farer, der ligger i, at nogle har et positivt syn på Jesus uden at tro ham. Om de kristne jøders messiasopfattelse, se *Messianske jøder* kap. 7.
2. I dokumentet nævnes den nøje sammenhæng, der er mellem kristologi og soteriologi, mellem læren om Jesus og frelsen. Overvej igen den fatale mangel på bibelsk substans, som ligger i en hævvelse af, at jøder - og andre - kan leve i et ret fællesskab med Gud, uden at de behøver Jesus.
3. Hvorfor er det så vigtigt i evangelisation at betone, at evangeliet skal være en proklamation af Kristus - ikke af kristendommen som religion? Hvad er forskellen?
4. At man ikke kan købe nogen til at blive en sand kristen, er indlysende for evangelikale. Ikke mindst i arbejdet med jøder kan det dog være nødvendigt at sige dette igen. Hvorfor? Se afsnittet om antimissionsloven i *Messianske jøder* kap. 9.
5. Som kristne ikke udgør en forskelsløs enhed, udgør jøder det heller ikke. Hvad betyder det for vor forkyndelse for dem? Drøft nærmere introduktionsartiklens påstand om, at forskellige mennesker skal mødes på forskellig måde med evangeliet. Find eksempler på, hvordan Jesus møder forskellige mennesker forskelligt. Og sammenlign hvordan Paulus taler til jøderne i Ap. G. 13 og til athenerne i Ap. G. 17. Forsøg at præcisere forskellen.
6. I § 10 nævnes forskellige kategorier af arbejdere. Hvilke? Som kristen bliver man aldrig færdig med at overveje, hvor

og hvordan Gud kan bruge en. I Israel er der f.eks. stor mangel på sygeplejersker. Se videre § 10.3.

Den i studieplanen anførte bog *Messianske jøder* findes både på dansk (Savanne Forlag) og norsk (Luther Forlag) med Kai Kjær-Hansen og Ole Chr. M. Kvarme som forfattere. I denne kan opledes yderligere litteratur om emnet, og ellers henvises der til de forskellige israelsbevægelsers udgivelser.

Ordlister

- agnostiker* - betegnelse for en, der mener, at man ikke kan vide noget om det, der ikke kan bevises, f.eks. Guds eksistens.
- antilegalistisk* - imod hvad der er lovligt; det at mene, at Guds vilje ikke er åbenbaret, hvad angår etiske spørgsmål.
- askenasiske jøder* - jøder af øst- og mellemeuropæisk oprindelse og deres efterkommere i Nord- og Sydamerika. Den anden hovedgruppe, er *sefardiske jøder*, egentlig spanske jøder og deres efterkommere, og generelt om orientalske jøder.
- assimileret, assimilation* - gjort lig med, optaget i; brugt om mindretalsgruppers optagelse, indlemmelse og ligedannelse med den øvrige befolkning.
- dialektisk materialisme* - marxismens filosofiske grundlag, hvor alt betragtes som værende i stadig forandring drevet af modsat virkende kræfter. Dette forenes med en materialistisk grundopfattelse.
- diaspora* - adspredelse, udlændighed, om jøder boende uden for Israel.
- emancipation* - frigørelse; her om jøder, som overvejende i 19. årh. fik en principiel politisk og social ligestilling med andre borgere i de lande, de boede i.
- eskatalogi* - læren om de sidste ting, de sidste tider, Jesu genkomst m.v.
- etnisk* - folkemæssig, jfr. *etnologi* - videnskaben om de menneskelige kulturer i deres indbyrdes sammenhæng.
- evangelikale* - et nyt ord overtaget fra engelsk, »the evangelicals«. En betegnelse for kristne fra forskellige protestantiske kirkesamfund, som fastholder Bibelens autoritet, kalder til evangelisation, og som prædiker omvendelse med Jesu død og opstandelse som det centrale indhold.
- halakha* - hebraisk: vandring. Betegnelse for det adfærdsnormerende stof i den jødiske tradition, som findes i den såkaldte Mishna og Talmud.
- holocaust* - egentlig »brændoffer«, nu alm. betegnelse for jødeforfølgelserne og jødeudryddelserne fra 1933-45.
- incitament* - tilskyndelse.
- intencitet* - styrke, kraft.
- intertestamental litteratur* - om den litteratur, som fremkom i tiden

- »mellem testamenterne«, dvs. i tiden mellem de yngste skrifter i GT og de ældste i NT, heriblandt de såkaldte apokryfiske skrifter.
- jiddisch* - sprog, der tales af mange østeuropæiske jøder; en blanding af overvejende tysk og hebraisk, og som skrives med hebraisk skrift.
- katalysator* - egentlig stof, men her brugt om en organisation, som bevirker fremskyndelse af en proces, nemlig evangelisation.
- kontekstualisering* - af *kontekst*, sammenhæng. Hyppigt anvendt betegnelse for det at forkynde det kristne budskab med hensyntagen til modtagernes situation.
- kosher* - i rette tilstand, egnet, især om mad, som ortodokse jøder iflg. traditionen må spise.
- kristologi* - læren om Kristus.
- ladino* - jøde-spansk.
- lubavitch* - betegnelse for en gruppe ortodokse jøder, som nu er kendt for at drive en slags »Indre Mission«, hvor man forsøger at motivere andre jøder til at overholde i det mindste et minimum af den jødiske tradition.
- messiansk jøde* - en betegnelse for kristne jøder.
- missiologisk forskning* - forskning vedr. mission.
- moshav* - landbrugskollektiv i Israel, hvor medlemmerne i modsætning til i en kibbutz ejer jordlodderne.
- pogromer* - russisk ord for ødelæggelse, jødeforfølgelser.
- sensitiv* - følsom.
- selektiv* - udvælgende.
- sociologisk* - samfundsmæssigt; *sociologi* - vedr. samfundets struktur og funktionsområde, dets udvikling og ændring.
- soteriologi* - læren om frelsen.
- suspekt* - mistænkelig.
- torah* - både betegnelse for de fem mosebøger, men også mere bredt om loven, hele den lære, som Israel har modtaget ved guddommelig åbenbaring.
- typologi* - her brugt om en type af prædikener, som er historieløs og kun interesseret i en religiøs pointe, uden hensyntagen til den oprindelige mening i GT.
- ultraortodokse jøder* - yderliggående jøder, heriblandt nogle som ikke engang anerkender staten Israels eksistens.
- volontør* - frivillig; her om en, der arbejder for kortere tid i en kibbutz uden betaling.
- zionist* - jfr. Zion, tilhænger af den jødiske bevægelse med det formål at gøre Palæstina til et jødisk land, jfr. *zionisme*.